

ÕPETAJATE LEHT

Laupäev

ILMUB 1930. AASTA

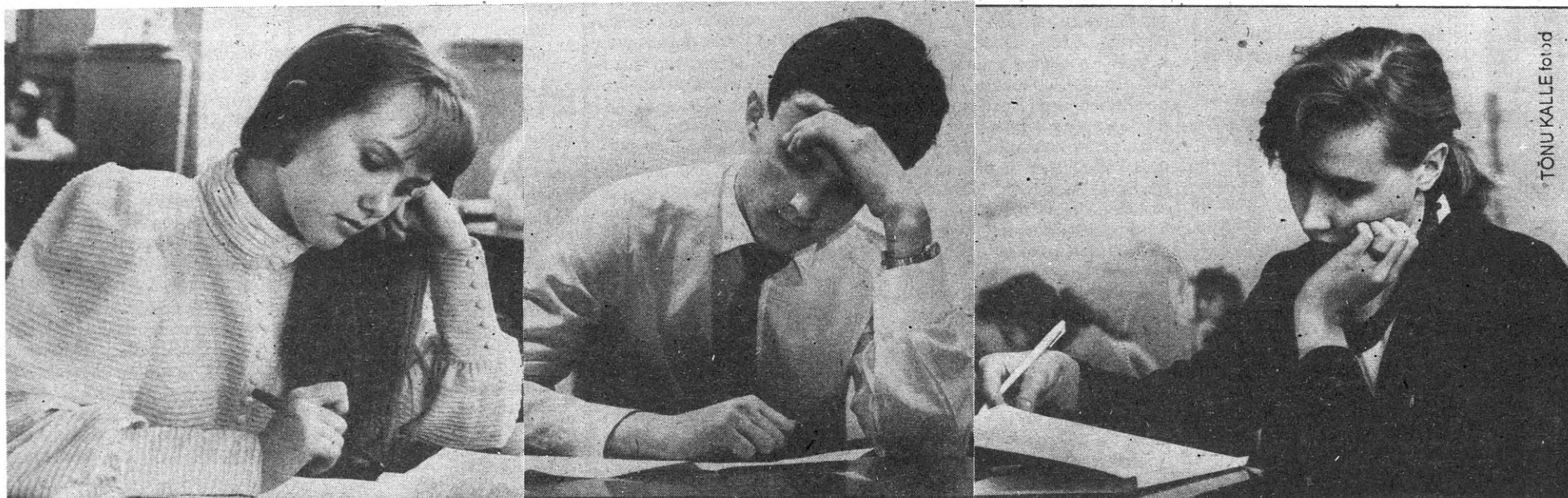
SEPTEMBRIST

Nr 22

25. mai 1991

hind 20 kop

E K S A M I D O N A L A N U D

Kes ja kuidas pääseb Tallinna Reaalkooli?

Tallinna Reaalkooli õppealajuhataja HELEN KAASIK:

"Meile õppima soovijaid on alati olnud rohkem kui klassides kohti. Varem valisime õpilasi keskkooli enamasti eelnevate aastate õppeedukuse järgi: esmalt paremad oma majast ja ülejäänud kohtadele mujalt tulnud tunnistuste põhjal. Ka neil aastail, kui kõik soovijad tuli oma rajooni keskkooli võtta, saime pisut valida. Tookord arvati meie kooli piirkonna lastega võrdväärsiks ka Lenini rajooni põhikoolide lõpetanud ja nii tekkis ikkagi konkurss. Näiteks 27. ja 29. koolist on meile juba aastaid tulnud lapsed. Nende tunnistusi võisime usaldada ja tänu sellele konkursilatti kaunis kõrgel hoida.

Nüüd on konkurss ja valik keskkoolidesse vaba, seepärast muutisime tänava ka oma vastuvõtutingimusi. Kõigile soovijale, olgu oma koolist või mujalt, oli ühesugune konkurss. Poisteklassi (reaalklass) tahtjad pidid tegema matemaatika-, füüsika- ja inglise keele katse, tüdrukuteklassi (üldklass) astujailt nõudisime vaid matemaatikat ja inglise keelt. Kummagi klassi 25 kohale oli soovijaid 60 ümber.

Kuna konkurss oli suur, juhtus sedagi, et mõni meie oma kooli laps, kes siin 10.klassi ei pääsenud, sai sisse kuhugi mujale mainekasse kooli. Kas siis ei osatud oma kooli konkursi küllalt karta ja võõrasse kohta minnes valmistuti paremini või oli teises koolis nõuetel madalam, ei oska öelda. Enamik meie kooli 9.klasside lõpetajaid, kel seni õppimisega asjad korras, said ka konkursiõelast raskusteta läbi.

Mujalt tulnute puhul oli pilt kirju. Tase on kooliti, aga ka klassiti väga ebaühtlane. Ühe ja sama kooli eri õpetajate käe alt tulnud laste teadmiste tase võib olla sootuks erinev.

Vastuvõtukatsel ei nõudnud me midagi programmi-välist ega ülikeerulist. Matemaatikaülesanded näiteks olid valitud sellest samast 9.klassi eksamiülesannete kogust, mis igas koolis kasutusel on. Või vähemasti peaks olema. Paraku väitsid mõned lapsed, et pole sellest raamatust kuulnudki ning taolisi ülesandeid näevad üldse esimest korda. Kurb küll, eriti kui matemaatikahinne tunnistusel "neli" või koguni "viis".

Sellisteks ootamatusteks peaksid lapsed ja nende vanemad valmis olema. Tuleks arvestada, et koolide tasemed on väga erinevad. Kui ema-isa ise ei oska kontrollida, kas lapse hea hinde taga ka teadmisi on, tuleks leida tuttav õpetaja või pöörduda mõne tugeva kooli poole. Hiljemalt 7.klassi lõpul on vaja lapse teadmisi kontrollida, kui edasiõppimisplaanid tõsised on. Ja kui siis selgub, et teadmistes on lüngad, peab hoolitsema selle eest, et need täidetud saaksid.

Kui vanemaist endist abiõpetajatena asja pole, tuleb tasulisi tunde võtta. Andekale ja töökale lapsele on õpetajat kergem leida kui laisale ja rumalale ning üldjuhul on siis tunnid ka odavamad.

Mõistagi peaks algharidus olema tasuta ja kõigile ühtne, aga mis see teadmine aitab, kui tegelikult nii pole. Meie segasel ajal, mil igasugune tühi-tähi on arutult kallid, peab leppima sellega, et ka haridus võib midagi maksma minna."

Küpsuskirjand – esimene katse. Kõik ülejäänud välja- ja sisseastumiseksamid on alles ees. Kas hinded ja teadmised on ikka vastavuses? Reaalkooli lõpetanud pole seni kurta võinud. Kuidas tänava läheb, selgub õige pea. Pildile jäid Liina Raude, Lauri Truve ja Eva Reinula.

Õhtukoolides...

Teist aastat tegid päevakoolidega ühel ajal ja samadel teemadel oma lõpukirjandid ka õhtukoolid. Tallinna 1. õhtukeskkooli abiturientide hulgas oli õpetaja Hilje Uibi sõnusti kirjanduslikest teemadest populaarseim "Kirjanik ja tema sõnum", enim kirjutati Tammsaarest. Eesti tuleviku pärast valutati südant teemadel "Olla või mitte olla..." ja "Aukartus elu ees...". Iseennast ja oma kooliaega analüüsiti "Elu läbi kooli..." ning "Suurim suutmine..." põhjal. Huvitavaid kirjandeid tuli ka Raamatute Raamatu kohta – nii seda ülistavaid kui ka kritiseerivaid. Ortograafiavigu esines töodes vähe, kirjavahemärkidest aga eriti ei hoolitud.

6. õhtukeskkoolis valis enamik abituriente oma teema nimekirja lõpuosast. Eriti populaarne oli "Suurim suutmine on enda muutmine". Eks ole see ju töötavale noorele tõepoolest oluline probleem. Eesti kirjanike sõnumeist tundus abiturientidele huvitavaim J.Krossi oma. Vähe kirjutati Alveri ja tänapäeva väliskirjanduse teemadel. Emakeeleõpetaja Heljo Kreisi sõnul ei ole õhtukooli õpilaste lugemus just eriti suur. – Schweitzerit üldiselt ei tunta, nii käsitleti aukartust elu ees ja ökoloogilist kriisi kahe eri teemana.

(Järg 3. lk.)

L K Täna lehest saate teada:

- 1 kuidas pääseda Tallinna Reaalkooli; eksamitest õhtukoolides.
- 2 Lõuna-Eesti Lasteaednike Liidu esimesest konverentsist ning autori kommentaare eesti keele õpiku kordustrüki puhul.
- 3 ekskursioonide majutuskoolid.
- 4 mida kirjutasi Elva 2. kk õpilased almanahhis.
- 5 kuidas õppida selgeks palju võõrkeeli.
- 6 et Tallinna 79. lasteaed sai 30aastaseks.
- 6-7 Eesti kutsekoolidest 1940/41.õa talvel.
- 7 kogemusnõu noortele meesõpetajatele.
- 8 kuidas Soomes noorsootöötajaks õppida.
- 8 mitmekesisist infot.

Lõuna-Eesti Lasteaednike Liit pidas esimest konverentsi

Lasteaiad põevad. Raskemas seisundis kui linnades on nad maal, eriti väikesed väherühmalised. Vaevasi põhjustavad vaesumine koos oma seniste ülalpidajatega, omandivormide ja alluvussuhete muutumisest johtuv ebamäärasus, edasikestmise küsitavus, koolieelsel kasvatusel väärilise koha puudumine hariduspoliitikas. Lasteaednike rõhub mure laste pärast, keda paljud tööl käivad vanemad lasteaiast ära võtavad, et riigilt kätte saada 50 rublane toetus, kuid ei taga laste järelevalvet, hoolust, kõnelemata arendavast tegevusest. Ärevaks teeb lasterühmade, mõnel pool ka kogu asutuse sulgemine, kuigi vajadus nende järele on (kas või kümnekonnal lapsel). Ja ega töötuse ohtki lasteaiadnike meelt ülendab.

Lasteaedade tühjenemise kohta kõlbavad Rein Taagepera küll hoopis teises kontekstis öeldud sõnad – ega see paha ei tee, kuni see pahandust ei tee. Pahandust aga on üleliigi ja see algab asjatundmatusest. Lastel on hea kasvada heades kodudes, kus vanemad peale hoolitsemise pühendavad neile aega, arendavad nende võimeid ja huve, tunnevad laste ealise arendamise nõudeid ja püüavad neid täita. Liiga paljudes peredes pole teadlikust kasvatusmisest juttugi, pole kasvatusteadmisi ega – oskusi. Ka õpida pole neid kuskilt, pole õppida tahtmistki, sest muud elumured löövad üle pea kokku. Ka lasteaiakasvatuse sisust ja võimalustest puudub tõene ettekujutus. Lasteaiakasvatusest üldloetavas ajakirjanduses ei kirjutata, emadele-isadele mõeldud raadio- ja telesaadete ei tehta, lasteaiadnikel oma väljaandeid ei ole. Suhtumine lasteaiakasvatuse on aga viimasel ajal pigem tauniv kui pooldav, selles on ajakirjandusel tõepoolest oma "teenet". Sellega pole öeldud, et lasteaiakasvatuse puudusteta on, neid ei salga maha lasteaiadnikudki. Perekesksemaks, perekondade vajadusi arvestavaks, valikuvõimalusi pakkuvaks, uuenevaks sisust ja vormis – selliseks kavandavad missioonitundega kasvatajad oma tööd.

Ega keegi meie eest midagi ära ei tee – meie tööd ei edenda, ei kaitse, tähtsusta ega tutvusta, kui me seda ise üheskoos teeme ei hakka. Sellele järeldusele jõudmine ajendas Lõuna-Eesti lasteaiadnike koonduma ja oma liitu asutama. 24. jaanuaril sai tegu tehtud – Lõuna-Eesti Lasteaednike Liit asutatud. Embleemiks valitud karikakral ümbritseb südamekku – Tartu linna – praegu kuus kroonlehte: Tartu, Põlva, Võru, Valga, Jõgeva ja Pärnu maakond. Liitu on registreerinud 97 liiget. Vabatahtliku sõltumatu ja demokraatliku kutseühenduse tegevus on eesmärgistatud põhikirjas viiepunktilisena:

- lasteaiakasvatuse uuenduskava elluviimine;
- lasteaiadnike täienduskoolituse laiendamine;
- lasteaiadnike ühtsustunde tugevdamine ning nende huvide kaitsmine ja esindamine;
- koostöö arendamine teiste liitude ja organisatsioonidega;
- kontaktide loomine ja koostöö arendamine teiste maade samalaadsete liitude ja organisat-

sioonidega.

Nende täitmisel lähtutakse rahvusvahelisest ja meie oma lastekaitseadusest. Liit korraldab oma liikmetele õppe- ja meediakäpõlvi, seminare ja praktiseerimist välismaal, tegeleb kirjastamisega ja uurimistööga, valmistub välja andma oma ajalehte, propageerib kasvatusteadmisi, tegutseb eelhariduse asjatundjana ja perekondade konsultandina, mõjutab lapsi puudutavate otsuste tegemist jpm.

Emadepäeva künnisel tuldi toime esimese konverentsiga.

Tartus ESTIKO esinduslikus saalis kuulas sõnavõtte ja talveaias vaatas lasteaiadnike tehtud mänguasjade ja õppevahendite näitust 161 osavõtjat, nende hulgas ka Uppsala lasteaiadnikud, Rootsi Opetajate Liidu tegevliikmed Grän Bech ja Christina Gustavsson. Enne konverentsi olid väliskülalised käinud tutvumas Tartu 20. ja 40. päevakoduga, Põlva "Mudilaga", Rosma vabakooliga. Huvi Rootsi lasteaiadnike vastu nii kasvatajate kui ka laste ja perekondade poolt vaadatuna oli nii suur, et lisaks ettekannetele tuli mõlemal vastata lõpmata paljudele küsimustele. Kokkuvõttes tuldi ootamatule järeldusele – ka seal on probleeme, ka seal tuleb ise enda eest seista, ka seal kaitseb ja edendab lasteaiadnike tööd liit. See tõstis enesetunnet ja usku. Rootslastelt kuuldu vahendamisega aga palun leheruumi mõnes järgmises numbris.

Konverentsi avades ütles Tartu haridusosakonna eelhariduse nõunik Heda Kala, et kokku on tulnud arutama seda, kuidas edasi minna pärast pikka paigamarssi, kuidas vältida seni tehtud vigu Eesti Vabariigi suurima varanduse – laste – hoidmisel ja inimesteks kasvamisel.

Meeldiv oli, et tõepoolest ei halatud ega taaskorratud kõiki hädasid. Sõnavõtjate toon oli optimistlik, kaine asjalikkus vaheldus emotsioonidega. Saadjärve lpk juhataja Taimi Schmidt toonitas, et lasteaiadnikel lasub kohustus säilitada rõõmsameelsus endis ja lastes, hoida ja sisendada üldises usku lastesse ja perekondadesse. Laste kasvatamine pole ainult emade ja lasteaiadnike töö, pole ka ainult perekondade hool – riik peab selles asjas appi tulema oma vahenditega, sest tänastest lastest sõltub eesti rahvuse säilimine. Koolieelse lasteasutuste allutamine omavalitsusorganitele ei või olla kampanialik ega toimu enne, kui selleks on loodud tingimused, saavutatud kokkulepped, lõpetatud vahetegemine meie-laste ja teie-laste vahel.

Mida saavad teha lasteaiad?

Olla perekondadele moraalseks toeks, häälestada end perekesksemaks ja –lähedasemaks, koondada emad-isad ja vanavanemad lasteaja ümber, näidata, mida lasteaias tehakse, tutvustada kasvatajate tööd, nõustada, selgitada, valgustada ümberkaudset rahvast, otsida häid koostöövorme ja vastastikust mõistmist omavalitsustega nii, et lasteasutuse järele tekiks nõudmine, et lasteaiakasvatuse eeli-

sed väärtustaksid (muusika- ja kehaline kasvatus, käeline tegevus, kollektiivne mäng, kõnearendus jpm).

Ülenurme lpk juhataja Tiit Jaks juhtis tähelepanu sellele, et elu meie ümber on kahjuks korraldatud täiskasvanute järgi, lapsi arvestamata. Ta kutsus mõistma, et lapsed pole elu koormad, vaid selle edasiviijad ning "täiskasvanutel ennast muutes muutub ka maailm kui mitte palju, siis sinu enda jagu ikka" (H. Runneli järgi).

Tartu Mäe lastekodu juhataja Helle Siiguri teemaks oligi L-ELL, selle põhikiri ja perspektiivid – lootus, et liit liitub, kui tekivad teised ka teistes piirkondades.

Haridusministeeriumi eelhariduse peaspetsialist Ene Ritso kõneles kuivas, kuid paljuütlevas arvude keeles. 1. jaanuari seisuga oli Eestis 804 koolieelse lasteasutust, neist 10 kapitaalremondis. Lapsi käis neis kokku 81 077, kuid kohti jätkunuks 97 097-le. Täheleb 16 020 lasteaiakohta ei kasutata! Vabariikliku alluvusega linnades käis lasteasutustes 5984 ja maakondades 10 036 last vähem, kui on ette nähtud kohti. Oleneb, kuidas võtta – halb, et kohad tühjad, hea, et lasteaiarühmad väiksemad ja laste kasvatamine ei ületa kasvatajate suutlikkuse piiri. Aga kummitab ju sulgemisoht, kui lapsi pole rühmas kellegi poolt tabuks kuulutatud arvu (20) jagu.

Ehmatavad arvud, mis näitavad lasteasutuste jaotust keele järgi: eestikeelseid on 519, venekeelseid 225, kakskeelseid 50. Pealinnas on venekeelseid 91, kakskeelseid 10, eestikeelseid 86. Sillamäel eesti asutusi mitte ühtki.

Mitte täit tött, aga midagi kindlasti võib lasteaiakasvatuse kvaliteedi kohta järeldada juhatajate, vanemkasvatajate ja kasvatajate haridustaset analüüsides. Ainult keskkool on lõpetatud kõigist neist vastavalt 27-1, 9-1 ja 178-1. Kuid on ju kaheldav, kas kõrgkoolitatud andetu ja saamatu sobib paremini lasteaiade juhtimise või lapsi kasvatama kui loomuldasena andeks ja tragi keskharidusega inimene. Kvaliteet oleb mitte niivõrd diplomist kui haritusest, mis võivad ka pöördvõrdelised mõisted olla.

TPedls õppimise võimalusi ja nende perspektiivseid uuendusi valgustas õige põgusalt Signe Väljataga koolieelse kasvatuskateedrist. Sõgisest saavad 30 tudengiuusikut õppida sotsiaalpedagoogikat.

Täienduskoolitusel peatus Sirje Almann EHAs. Nõudmine ületab pakumise. Emotsionaalselt võtsid sõna Võru maakonna lasteaiadade nõunik Liili Pille, Valga "Buratino" vanemkasvataja Ene Kulasalu, Mooste lasteaiade juhataja Mari-Anne Kase.

Resolutsioonis fikseeriti probleemid, mille lahendamine eeldab riigi-, linna- ja maavalitsuse ning kohalike omavalitsuste täit arusaamist, et laste kasvatamine pole kellegi eraasi, ning moraalselt ja aineliselt abi lasteasutuste ülalpidamiseks, Tartus täienduskoolituskeskuse rajamiseks, täiendõppe kättesaadavaks tegemiseks kõigile lasteaiadnikele sõltumata asutuse alluvusest.

VIIVE LEHT

Ühe eesti keele õpiku kordustrüki puhul

Raskest kirjastamisseisust hoolimata ilmub meil siiski veel mõni kooliraamat. Teisele ringile läheb allakirjutanu "Eesti keele õpik vene õppekeele koolidele" (Tallinn, "Valgus", 1991, 1. trükk 1985), tänasele päevale iseloomulikult ilma kaanehinnata ja märkusega trükiarvu kohta. Seepärast pole teada, kas raamatut jagub ka poeletidele (keeleseadust silmas pidades oleks see ju loomulik) või ainult üldhariduskoolidele. Viimane variant tähendaks mõru pilli arvukatele täiskasvanute õpikirjadele, kes pikisilmi ootavad õppematerjalide mitmekesistamist.

Olude kiuste on õpiku kordustrükk paremal paberil kui esitrükk ja et autor sai läbi vaadata korrektuuri poognad, on viguigi tunduvalt vähem.

Võõrkeeleõpiku õnnestumises või ebaõnnestumises on otsustav roll selles pakutaval leksikal ja sõnade esinemissagedusel. Leksika on ka see, mis teeb kasutusele õpiku kordustrükke väljajätmise omajagu tülikaks. Nimetatud eesti keele õpiku 2. trüki ettevalmistamisel kogesin, kui keeruline (kui mitte võimatu) on muuta "punased" ja "roosad" tekstid vastavalt aja vaimule "sini-mustvalgeteks". Tekstide muutmise tähendab sõnavara muutmist, sõnavara muutmise aga kogu õpiku ümbertegemist. Esinevad ju kasutatavad sõnad "ühise vereringena" palju kordi kõige erinevates seostes ja õpikuosades (mida sagedamini nad esinevad, seda parem õpik!), nii et "kapitaalremont" võrdus sisuliselt uue õpiku tegemisega. Selleks pole tavaliselt ega aega ega vaimujõudu. Mõningaid valemataid korrektoore on 2. trüki tarvis muidugi tehtud. Üldiselt jääb aga loota õpiku kasutajate arukusele mitte saada šokki, kui kordustrüki veel mõni stagnaiguline tekst või sõna ette tuleb. Meie elu muutub lausa iga päevaga ja arvestades õpiku tootmistüki pikkust, on uus õpperaamat vähemalt mõnes detailis juba ilmulisel vananenud. Ja nagu eluski ei saa kogu eilset jätta paugupealt mõõdanikku, nii toome paratamatult õpiku kordustrükki osakese eilsest.

Grammatikast ja meetodikast

Grammatikat on peetud nimetatud õpiku tugevaimaks küljeks. Küllap seepärast, et on valitud praktilises keelekasutuses kõige vajalikumad vormid, millest on püütud kujundada lihtsustatud morfoloogiline süsteem, kus iga järgnev vorm kasvab välja eelnevast. Õpiku grammatikakäsitus oma kõrvutamiste ja vastandamisega peaks õpetajale suures osas ette ütlema tunnimetoodika.

Eesti keele õpetamise meetodikat vene koolidele pole käsiraamatuna olemas (vene koolide eesti keele õpetajate koolitajatel oleks viimane aeg seda koostama hakata), kuid mingil moel esineb see meetodika õppekirjanduses. Seepärast on tõsiselt kahju, kui õpetajad ei tea sedagi, mis seisab juba trükmustas. Näiteks üks äsja vene kooli eesti keele õpetaja kutse omandanud viks ja viisakas noor-sand avastas juba esimestes tundides, et ei suuda õpilastele selgeks teha, millal on õige kasutada *ma-*, millal *da-*infinitiivi. Ometi on selle õpetamise meetodika meil juba aastakümneid olemas ja "kirvereeplina" kirjas ka kõne all olevas õpikus lk-del 54 ja 58. Miks ei juhitud sellele tähelepanu meetodikaloengutel kõrgkoolis, pole teada. Võib-olla puudusid meetodikaõppejuht endal praktilise töö kogemused? Vastasel korral teadnuks ta, et eesti infinitiiv on venelastele suur probleem, mis vajab loengul erilist tähelepanu.

Harjutustikust, mis järgneb õpiku grammatikaosale, muidugi ei piisa. Seepärast peab õpetaja seda ise laiendama, eriti aga hoolitsemata, et harjutamine ei piirduks üksnes sõnatasandiga: kõik õpitavad kategooriad jõudku ikka minimaalses keeletervikusse, s.o lausesse.

Tekstidest

Tekstide (lugemispalade) koostamisel on mõneti eeskujul võetud mitmes välisriigis ja praegu meilgi ülipopulaarsest Olli Nuutineni soome keele õpikust "Suomea suomeksi", mis põhineb teooria ja praktika tihedal seosel: tekstid on äärmiselt küllastatud õpitavast grammatikavormist, et viimane kinnistuks õpilase keeletarvituses. See pole mõnele meie retsensendile (võib-olla ka õpetajale) meele-pärane olnud ja autorit on süüdistatud seitsmes surmapatus. Ründajate põhirelvaks on olnud väide, et niisugused tekstid ei võimaldavat loomingulist lähenemist, sest puudu jääb emotsionaalsusest (vorm tapab sisu?). Selle väitega on raske nõustuda: meetodika tunneb vähemalt 30 eri võtet ehk loomingulist ülesannet, mida saab rakendada mis tahes (ka kõige viletsama!) tervikteksti käsitlemisel. Ju siis neid võtteid ei tunda. See on aga juba omaette teema, mis nõuaks eraldi kirjutist.

Tundub, et meie võõrkeeleõpikuis esitatakse õppetekstidele üleauruseid nõudeid, mis mõnikord unustavad õpetuse põhieesmärgi – suhtluse keele omandamise. O. Nuutineni tekstid on äärmiselt pretensioonitult: domineerivad lihtsakoelised olmelised katked, sageli dialoogid, mis alati ei moodusta isegi mitte tervikut (oleksid justkui alguse ja lõputa). Ning ei mingit kõrget ideelisust, õppuri kasvatamist, ülihuvitavuse taotlust ega mitmekesise teabe jagamist! Põhimõtteliselt ei saa olla midagi selle vastu, kui õpik pakub olulisi fakte selle maa kohta, mille keelt õpitakse, kuid liialdada ei tohiks: jagame infot pigem vähem, aga õpetame igapäevast suhtlemis-keelt paremini!

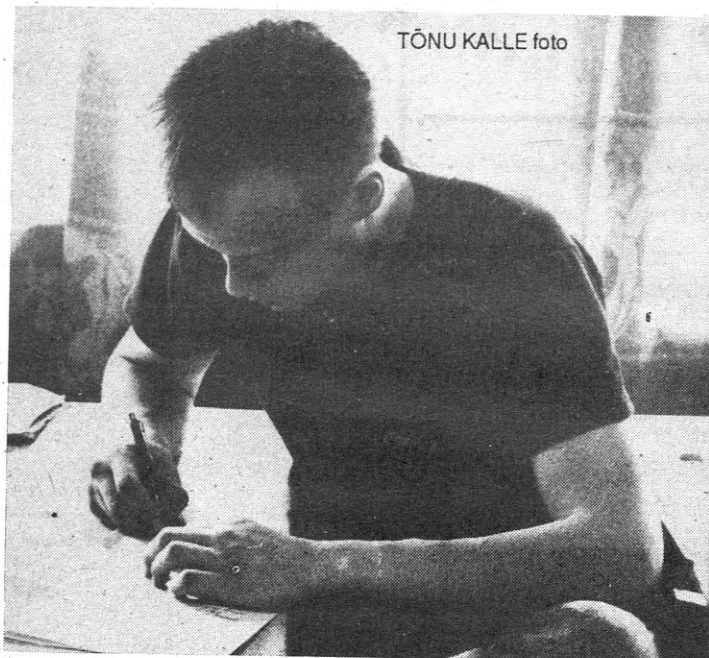
On selge, et tekste, mis on ranges vastavuses käsitatava grammatikateemaga, ei saa võtta ilukirjandusest. Adapteerimine, mida meil ohtralt praktiseeritakse, on vaid hädalahendus, sest see tähendab valitud teksti kirjanduslikku vaesestamist ning taotletud emotsionaalsus võib jääda saavutamata. O. Nuutinen on oma ühekeelses õpikusse ise tekstid koostanud ja tema raamatut on juba pikka aega edukalt kasutanud taanlased, rootslased, norralased, islandlased, inglased ning nüüd ka eestlased. Kui aga meie autor sõandab oma õpikusse ise tekstid kirjutada, pannakse seda talle väga pahaks: vaat kus kirjanik väljas! Aeg oleks sellest piiratud arusaamast loobuda.

Kummatigi on õpetaja soov seaduseks: seda, mis talle ei meeldi, ei tohi keegi vägisi peale suruda. Nii võib õpetaja soov korral võtta kõne all oleva eesti keele õpiku lugemispalu ka kui ainult harjutusi: otsitakse sealt õpitavaid grammatikavorme; meenutatakse vormidevahelisi seoseid (kust midagi tuleneb); asendatakse antud vormid teiste, varem õpitutega; kasutatakse käsitletavaid vorme enda koostatud lausetes jne. Sedasi asjale lähenedes võivad ka kõige põlatumad tekstid didaktiliselt väärtustuda.

Ega algselt olnudki mõeldud nii, et kogu õpilase lektuur piirdub õpikus antud saja lühitekstiga. Kavas oli koostada õpiku juurde ka lugemik, aga autorist johtuval subjektiivsetel asjaoludel jäi see ilus plaan katki.

Äsja kordustrükina ilmunud "Eesti keele õpik vene õppekeele koolidele" on oma aja laps, sündinud suure seisaku lõpus. Seepärast võib selles nüüd mõnigi asi võrastavana tunduda. Aga küllap suudab õpiku ebakohiti korvata õpetajate hea tahe. Ja võib-olla tasuks enne kordustrüki järgi õpetama hakkamist üle lugeda kirjutis "Teile, vene koolide uude eesti keele õpetajad!" ("Nõukogude Õpetaja", 22. aug 1987).

TOOM ÕUNAPUU

TÕNU KALLE foto

Õhtukoolides...

(1. lk järg.)

Alates 1988.a. vabama õhkkonna tekkides on lõpukirjandite sisuline tase tunduvalt tõusnud. Kadunud on kantseilit ning tüjad sõnad, kirjandid on oma näolisemad. Huvitava nähtusena ilmneb poolitusvigate lai levik – tundub, et süüdi on ajakirjandus, mis viimasel ajal ka-

sutab arvutitluda. Kuna lollid masinad sõnu inimese abita reeglilikult poolitada ei oska, korrektorid-toimetajad on aga hooletuks muutunud, mõjutab trüki-sõna meie noori halvas suunas...

Piltliku objektiivsuse ette jäi 6. õhtukesk-kooli üks paremaid lõpetajaid, RPI "Eesti Maaehitusprojekt" lüksepp Heiki Palm.

TIIT RUMMO

Mida te ootate, härrased?

Eelmisel nädalal olid HM külalisteks Põhjamaade Kooli juhtide Asotsiatsiooni liidrid **STEN ALEHAMMER** ja **ESKIL STEGÖ** Rootsist ning Niemegeeni Katoliku Ülikooli pedagoogikaprofessor **JAN GIESBERS** Hollandist. Mehed olid palutud ekspertidena hindama reaali-nete õpetust eesti koolis.

Esmaspäeval kogunesid HM saali väljamaalastega kohtuma meie koolimatemaatika, -füüsika, -keemia, -bioloogia ja -geograafia pro-minentsemad tegelased, nõupidamist suunas HM õppeosakonna ju-hataja Ants Eglon. Külalised õhutasid eestlasi täpselt defineerima, mida ja miks välismaa ekspertidelt oodatakse. Meie omadele oli ilm-sest üpris kasulik seda neile selgitada – öeldi ka iseeneselt ausalt väl-ja Eesti kooliõpetuse kõige valusamad mured.

Ants Eglon: "Ootame eeskätt õpetuse sisu hindamist, euroopali-ku haridusstandardi võrdlemist meie omaga. Me ei tea, kas õpetame seda, mida vaja, et lõpetanu saaks oma haridusteed ka välismaa kõrgkoolides jätkata."

Aksel Telgmaa: "Matemaatikuid huvitab just teiste riikide stan-dard, endal veel kindlat seisukohta pole. Ka puuduvad meil vahend-id, et kontrollida õpilaste teadmiste vastavust teatud standardile."

Aarne Tõldsepp: "Meie õpilased tunnevad üpris hästi teoreetilist keemiat, üldse mitte aga kodukeemiat. Tahaksime ainet oluliselt liht-sustada ja samas tõsta keemikalise mõtlemise oskust. Tähtsaimaks probleemiks oleks õppeplaani ülesehituse printsiipide hindamine."

Koit Timpmann: "N Liidu füüsika on kõrgel tasemel, kuid õpiku-materjalist on õpilastele arusaadav vaid 25%. Peamiseks on meil õpetamismeetodite, õpimotivatsiooni, kognitiivse ja afektiivse kom-ponendi ühendamise probleemid."

Georg Aher: "Koolibioloogia sisuga pole 30 a keegi tegelnud, me ei tea, mida õpetada. Õpilased oskavad küll selgitada organismide siseehitust, aga mitte seda, millised on eluslooduse omavahelised sidemed ning otstarve. Tühi koht on keskkonnakaitse teema."

Olivia Laurik: "Liiga palju olene geograafias õpetanud sotsialis-mimaid ja liiga vähe teisi. Milline peaks olema aine sisu, et vastata Euroopa standardile? Õpetajate ettevalmistus on olnud kitsalt eriala-ne. Tänapäeval välismaa koolides levivat integreeritud, temaatilist õpetust ei suuda me kindlustada."

Härrad eksperdid vangutasid pead ja leidsid meie tahtmised olevat aineti nii erinevad, et nemad ei oska meid millegi muuga aidata kui pakkuda Euroopa koolispetsialistide koordinaate. Võtku me siis ise nendega ühendust. Paraku polnud meestel spetsialistide nimekirja kaasas, nii et... järgmise kohtumiseni. Kahtlust avaldati ka meie kee-leoskuse üle – nemad esinesid inglise, meie omad (v.a A.Tõldsepp) tõlgi vahendusel eesti keeles. A.Eglon küll lohtus, et "keele pärast pole jäänud veel ükski töö tegemata ega pidu pidamata".

Mida väljamaalased ise pakkusid meie tähtsaimaks, esijoones la-hendamist vajavaks probleemiks – õppeplaani või õpetuse sisu?

Eskil Stegö: "See on muna ja kana küsimus!"

Sten Alehammer: "Teile on igale õppeainele vaja oma eksperti."

Jan Giesbers: "Me ei tule paradiisist ja kõigile küsimustele vasta-ta ei oska."

Kuluaarivestlustes olid meie koolitöötajad lausa nõrkinud – mit-me aine õppeplaaniid ja -programmid olid "ekspertide" jaoks kiiruga inglise keele tõlgitud, aga nende vastu huvi ei tundud. Euroopa aine-spetsialistide kontaktandmed on meil endilgi, ei tasu oodata, kuni rootslased-hollandlased neid koguma hakkavad. Reaaliainete eks-pertidena seekordseid külalisi võtta ei saanud: võõramaa mehed os-kasid küll ise häid küsimusi esitada, mitte aga meie omadele vasta-ta.

Küllap peame oma küsimustele ikkagi ise ka vastused leidma – saab rutem ja odavamini. Peaasi, et iseenesele õiged küsimused esitame.

TIIT RUMMO

Päevakorras on
klassiekskursioonid

"Teadmised, mis on ammutatud raamatutest, ununevad pea, nad ei jäta nii sügavaid jälgi, kui teadmised, mis on saadud vahetult elult eneselt... Õppekäigud, ekskursioonid on need abinõud, mil-leta õppetöö uuema aja koolis võimalikuks saab." Nii kirjutas pedagoog Jaan Rumma 1919.aastal Kasvatusteaduslikes Õpetajate Keskkliidu ajakirjas. Veel samast: "Ekskursiooniküsimus on saanud põlevaks päevaküsimuseks, mida hakatakse har-utama juba ka pedagoogika nõukogu istungitel... Tuleb nõuda õpetajalt ka kohast ettevalmistust... Kui õpetaja ei tunne oma kodukohta ümbrust, ei jul-ge ta õpilasi välja viia. Eriti need, kes on õppinud Vene e. kõrgemates koolides. Olles võõras oma kodumaa loodusele, ajaloolle ja rahvakommetele, võiksid nad samase eduga õpetada ka Jaapanis või Hiinas, kui Eesti koolis."

Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi käskkirjaga 26.märtsist 1991.a nr 76 on kinnitatud juhend "Õpi-lasekskursioonide korraldamisest". Selles püütak-se säilitada (mõnes koolis ka juba taaselustada) aastakümnetega väljakujunenud ekskursioonide süsteemi, mille alged ulatuvad Eesti Vabariigi alg-aastatesse. Nimetatud juhend on jõudnud või peatselt jõudmas igasse kooli.

Kuna aga kaunid kevadilmaad meelitavad õpilasi juba rännuteedele, siis veel kord meenutuseks.

■ Ekskursioon on üks õpetamise-kasvatamise meetodeid, mis ümbritsevat vaatamisväärsuste ja nähtuste tundmaõppimiseks loomulikes tingi-mustes.

■ Ekskursioonid toimuvad vastavalt kooli eks-kursioonide plaanile, kus igale klassile on kavan-datud oma marsruudid, järgides põhimõtet lähe-malt kaugemale, kergemalt raskemale.

■ Iga klass valib planeeritud tüüp marsruutidest endale sobiliku vastavalt huvidele ja seatud ees-märkidele.

■ Ekskursioon tugineb õpilaste enesealgatusele ning aktiivsusele nii selle ettevalmistamisel (mars-ruudi ja tekstide koostamine) kui ka korraldamisel (giidid, lõkkemeister, fotograaf).

■ Ekskursiooni õnnestumine oleneb kõigi osa-võtjate teadlikust ühistegevusest, mis on allutatud ühtsele juhtimisele ja kindlatele distsipliinõuete-le.

■ Ekskursioonijuht (pedagoog) tutvustab õpilasi looduskaitse, korra- ja ohutusõuete ja ning kont-rollib nende täitmist ekskursioonil.

■ Kokkuvõtete tegemisel organiseerib peda-goog kogutud materjali vormistamise ja tutvusta-mise (mapp, stend, ajaleheartikkel, reisimuljete õhtu jms).

■ Ekskursioon peab pakkuma meelelahutust ja sisaldama puhkehetki, mängupaiku ning ühiseid kultuuriüritusi.

■ Ekskursiooni kasutegur oleneb selle sisuku-sest, jõukohasusest, emotsionaalsusest, ekskur-sioonijuhi isiksusest.

■ Õpilasi paelub ekskursioonil tegevuse uue-sus, mitmekülgsus, töö loominguline iseloom, aga ka suhtlemine eakaaslastega väljaspool kooliruu-me.

1939.aastal kirjutas Paul Vahi Eesti Haridusliidu ajakirjas "... Matkamisharjumus pole meis veel juurdunud: märksa rohkem kisivad rännule võo-rad maad ja kauged rannad, kodumaisus tunnuk-se aga silmapaari vahele jäävat... Sellest hädast, et välismaiste reisidega ka väärtuslikku valuutat maalt välja voolab, saab veel üle, märksa valute-gevam on aga see asjaolu, et omamaised eluaval-dused, elu mitmepalgelisus jääb nägemata ning jääb võõraks... Seda ka neile, kes paljast rännu-lustist aetuna aelavad välismaistel radadel, saa-mata sealt loodetud hingeõnnistust, kellele aga ko-dumaised matkateekonnad märksa jõulisemalt suudaksid kinkida seda, mida talle, kui eestlasele läheb hädasti vaja – omamaisust kultuursust ning omamaisust ka matkakultuuri."

Ülaltoodud põhimõtteid järgides ongi Eestis loo-dud suviste majutuskoolide võrk õpilaskoolidele, kes ühel või teisel põhjusel eelistavad romantilise-le telkimispaigale öömaja.

Tallinn: seoses rahvusvahelise ürituse "Laulu-sillad" osavõtjate majutamisega võtavad Tallinna

koolid õpilasekskursioone vastu vaid isiklike kon-taktide alusel.

Narva: Narva 2. kk, 202000 Narva, O.Koševoi 1, tel 3 16 35; Narva 11. kk, 202000 Narva, B.Kuni 3, tel 4 25 72.

Kohtla-Järve linn: K-Järve 4. kk, 202020 K-Järve, Varese 25a, tel 4 44 02, 4 91 85.

Tartu linn: Tartu 2. kk, 202400 Tartu, Tõnissoni 3, tel 3 26 79.

Harju mk: teatatakse hiljem.

Lääne mk: Haapsalu 1. kk, 203170 Haapsalu, Kuuse 1, tel 5 58 73, 5 58 83; Lihula kk, 203190 Li-hula, Jaama 9, tel 7 86 51, 7 83 91.

Jõgeva mk: Jõgeva 1. kk, 202350 Jõgeva, Rohu 10, tel 2 18 43, Internaat 2 20 39.

Ida-Viru mk: lisaku kk, 202032 lisaku, Tartu mnt 55, tel 9 35 54, 9 34 06.

Järva mk: Türi 1. kk, 202810 Türi, Wiedemanni 3, tel 7 84 62; Jämeda 9kl kool, 202 832 Jämeda skj, tel 9 92 31.

Põlva mk: Põlva 9kl kool, 202600 Põlva, Kooli 1, tel 9 62 67, 9 62 66; Värska kk, 202615 Värska, Oktoobri 25, tel 9 51 04, 9 49 68, 9 47 66.

Pärnu mk: Tali 9kl kool, 203641 Tali skj, tel 9 16 47, 9 18 92 (k).

Lääne-Viru mk: Simuna 9kl kool, 202311 Si-muna skj, tel 6 73 39; Aaspere 9kl kool, 202102 Aaspere skj, tel 9 28 63.

Rapla mk: Märjamaa kk, 203521 Märjamaa, in-ternaat Pärnu mnt 56, tel 2 13 75, 2 13 68; Juuru kk, 203511 Juuru, Tallinna mnt 18, tel 4 41 47, 4 41 72.

Tartu mk: Rõngu kk, 202452 Rõngu, Puistee 19, tel 5 94 36, 5 94 35; Lääne kk, 202402 Lääne skj, tel 9 42 79, 9 42 09.

Valga mk: Patküla kool, 202532 Tõrva, Spordi 1, tel 3 34 02, 3 32 12.

Viljandi mk: Viljandi 4. kk, 202900 Viljandi, Uueveski 1, tel 5 23 81, 5 28 86; Suislepa 9kl kool, 202925 Suislepa skj, tel 4 43 23.

Võru mk: Võru 3. 9kl kool, 202710 Võru, Jüri 42, tel 2 22 36; Loosi 9kl kool, 202717 Loosi skj, tel 9 82 12.

Ülalnimetatud majutuskoolidega on kindlasti vaja eelnevalt kokku leppida ööbimisaja ja -tingi-muste suhtes. Parem on seda teha telefonitsi töö-päeval kell 9st 12ni, ühtlasi teatades rühma suuruse ja orienteeruva saabumisaaja ööbimiskohta. Tasu oleneb majutamistingimustest. Vastavalt haridussüsteemi majutuskoolide kasutamise hin-nakirjale võib 1991.a suvel võtta ühe inimese kohta ööpäevas 1 rubla majutus- ja olmeruumide ka-sutamise eest; 1.50 – kui on kasutada ka madrat-sid; 2 rubla – kui on anda lisaks tekk ja padi; 2.50 – kui eelõeldule lisandub veel voodipesu. Majutus internaadis koos täieliku voodipesuga maksab kolm rubla öö. Lisateenuste (spordisaali, basseini, köögi jms) eest võib võtta lisatasu.

Majutuskoolis on pedagoog-ekskursioonijuht kohustatud esitama õpilaste nimekirja ja enda pas-siandmed (kooli blanketil). On loomulik, et peda-goog kindlustab ööbimiskohas puhtuse ja korra. Õpilased ei tohiks unustada, et reisil viibides esi-navad nad mitte ainult iseenest, vaid ka oma koo-li ja kodukohta.

Tahaks loota, et majutuskoolitades ootab rühmi meeldiv vastuvõtt, on välja pandud stendid üm-bruskonna vaatamisväärsuste kohta ja vajadusel on anda üks või mitu õpilast – giidi või kodu-uuri-jat –, kes tutvustavad külalistele oma kooli ja selle lähemat ümbrust. Niisugune praktika tuleb kindlas-ti kasuks neile õpilastele, kes eeloleval õppeaastal tahavad osaleda üle-eestilisel noorgiide konkur-sil (juhendid väljastatakse õppeaasta algul).

Kõigist probleemidest, ebakõladest ja ettepane-kutest, aga ka vastastikustest tänuavaldustest pal-me teatada Eesti Noorte Turismimajale (200090 Tallinn, Peapostkontor, pk 42, tel 45 26 45). Ja lõ-petuseks: aitäh kõigi teadmisi- ja rännuhuviliste koolinoorte poolt koolidele, kes olid nõus eeloleval suvel õpilasekskursioone majutama.

MERIKE NAABER,
Eesti Noorte Turismimaja ekskursiooniosakonna juhataja

J a a n R u m m a. Ekskursioonide korraldamisest. Kasvatus, 1919, nr 2.

Koolikaja Kohtla-Järvelt

Linnahariduskondis korraldas lastepäevakodude ülevaatus. Parimateks tunnistati 5.lpk "Kannike" (Juha-taja Aita Talts), 23.lpk "Annuska" (Ljudmila Kusner), 33.lpk "Rukkilill" (Malle Unus) ja 22.lpk "Buratino" (Ulvi Tamm). Hariduskondise nõuniku-metoodiku Eha Karu-se sõnust üldpilt rõõmustab. Meeldivalt mõjusid kasva-tajate näputööd: mänguasjad, linikud, seinakujundused, looduslikust materjalist kompositsioonid jms, millest on isegi näitusi tehtud.

Kohtla-Järve 1. keskkoolis mõeldakse õpilaste vaba aja sisustamisele. Viimasel ajal korraldati moedemon-stratsioon ja tüdrukute nädal, võimlemiskonkurss ning algklasside kevadeteemaline luulepäev. Samuti selgitati

välja "Piiga '91".

Tänu õpetaja Virve Galkina ettevõtlikkusele innustu-takse näitemängu tegemisest. Vanemate klasside lühi-näidendite võistlusel sai esikoha 12.klassi Gogoli-aineli-ne "Revident loomaaias". Eri koosseisudega lavastati veel A.Kahki dramatiseering muinasjutust "Tuhkatriinu". I.Nikulini lühinäidend "Valge ingel", kätkehd A.Kitzbergi näidendist "Püve talus". Kunstilist külakosti on viidud ka lasteaiadadesse ja naaberkoolidesse.

Samas koolis hoitakse juba 25.aastat hõõgvel rahva-tantsutraditsioone. Eestvedajaks on vabariigi teeneline õpetaja Urve Kiik. Kooli juubeliharvatantsupidu peeti ka-hes osas: omas majas esinesid külaliskollektiivid ning V.Kingissepa nim kultuurimajas peeti suur ühiskontsert ja simman.

HEINO AASALEHT

Elva õpilaste suleharjutusi

Elva 2. keskkool üllitas oma 16.kirjandusliku almanahhi "Männikasvud" (kevad, 1990). Kujunduselt erineb see varasematest, sest nõuab ju muutunud aeg uut sisu ja vormi. On kasutatud arvutišrifti mõningaid võimalusi, et elustada pikemaid tekste.

Vahepeal (1987) on Elva 1. keskkoolist saanud 2. kk ja kolitud uude majja (osa suleharjutusi pärineb 1. kk ajast). 1988.a tähistas kool oma 75.asutamisaastat, 100.aastat Elva asula tekkest ja 50.aastat linnaõiguste saamisest.

Avakirjutes meenutab õpetaja Aino Tamm Elva asutamist- ja kooli tekkelugu. 1913.a novembris algas sajale õpilasele töö 2klassilises ministeeriumikoolis juhataja Jakob Linsi käe all – algul vene keeles, 1917.a emakeeles. 16.nov 1924 pühitseti sisse uus algkoolimaja (see kuupäev muutus kooli aupäevaks). Kooli ammused kirjandus-, muusika- ja humanitaartraditsioonid võimaldasid hiljem keskkooliks muutunudagi samu suundi jätkata. Humanitaarklass on töötanud üle 20 aasta ja koolist võrsunud tuntud filoloog (Mart Mägi), Mati Hint, Jaak Põldmäe, Jaak Simm, Jaak Peebo jt). Kuid Elva kk on andnud ka Erika Salumäe (treener Jüri Kalmus). Koolist saadud süvahuvi looduse vastu on viinud mõned lõpetanud kõrgkoolidesse loodusteadusi õppima ning sel alal edasi tegutsema. Helilooja Eduard Oja rajatud muusikaharrastus on kandunud edasi ja kool andnud tuntud muusikainimesi: koorijuhid Ants Sööt, Ants Soots, lauljad Mare Jõgeva, Evi Vanamõlder jt.

Almanahhi koolipiltidest saame teada, et huvitavat sünnib tänapäevgi. Nii korraldati sürrealist Salvador Dali mälestuseks sürrealismipäevad, millest võtsid osa Ilmar Laaban Stockholmist, Andres Ehin, Karl-Martin Sinijärvi, Sven Sildnik, Ilmar Malin, Ain Kaalep, Matti Milius ning Peeter Volkonski oma ansambliga "Rosta aknad". Oli huvitavaid loenguid freudismist, sürrealismist, kuulati õpilaste esitatud värsipõimikut I.Laabani luulest, V.Vahingu kommentaari Buñueli filmile "Andaluusia koer", noored sürrealistid Sildnik ja Sinijärvi šokeerisid oma esinemisel kuulajaid jm. Nimelt lõpetasid nad oma kohtumise efektselt "akrobaatikanumbritega" ettejuhtuva tooli ja prügikasti pihta ning pisargaasi pihustamisega. Oma loomingut käis koolis lugemas ka Merca (Merle Jääger), kes küsimusele, kuidas temast sai punkar, vastas järgmiselt:

"Juhtus nii – kõik ühiskonna mõjude, näiteks haridussüsteemi ja lollide pedagoogide süü. Kui aus olla, siis lapsepõlves olin kaunis sinisilmne tüüp ning uskusin kõike, mida mulle pajatati. Lasteaeda läksin kolmeaastaselt, ja seal tehti tollal lastele üht-teist rangelt selgeks. Pääskülas, kus elas mu vanaema, seisis siis postamendil üks kipsist Lenin. Kord, kui sellest ausambast möödusin, näitasin pikalt näpuga ning hüüdsin: "Näe, minu issi on seal!", ja mu vanematel oli hirmus piinlik. Ning siis, kui ühel päeval ära nägin, et see asi ikka õige ei ole – sain üha teadlikumaks –, siis hakkasin aina pahemaks ja pahemaks minema, sattusin punkarite sekka – nii see asi läks."

Koolis on 1988.a märtsis peetud rahvuspäevi, kus külalisena esines ka jaapani keeleteadlane Kazuto Matsumura, võeti vastu Ukraina Lvovi oblasti Buski rajooni Plitnitsi 8kl kooli rahvaste sõpruse klubi "Alõje parusa" liikmed; on peetud oivikute päeva ja antud esinemisvõimalus kooli orkestrile "Wang" ning nooremate ansamblile "Rambus" (õp A.Tarro). Meenutamiseväärselt on peetud ka õpetajate päeva (1987), kui abiturientidid proovisid õpetajaametit; õpetajatest jõumeeste etteastet kooli aastapäeval (1987), nõidade pidu (1990), "oktoobripühil" kõverpeeglis (1989) jm.

Laste kirjutistest saame muudki teada. 3.kl õpilane Krista Lille meenutab perematka Elva ümbruses: käidi kunagise koolimaja asukohas, surnuaias Jaan Kärneri ja Leopold Hanseni haua ning viimase majamuseumis, ka Vaikse järve ääres, kus õpetaja luges Jaan Kärneri luulet.

Sama klassi õpilane Silja Sootla kirjutab, kuidas Elvas Erika Salumäed pidulikult vastu võeti.

Algklassiõpilased kirjutavad ja luuletavad jõuludest kodus ja koolis, oma isamaast. 8.kl õpilane Veronika Teder pajatab lustaka loo, kuidas ta Haapsalus võistlustel käies leidis surnuaias valgesse marmoris raiutud värsiread: "Siin lõpeb igatsuste piin, kõik küsimuste vastused on siin." Kui hiljem turniiri korraldajad ning kohtunikud hotellis lõbusalt aega veetsid, aga tüdrukud ja treener oma toas norutasid, tekkis neil mõte pidutsejate uksele panna siilt, et nende naisküllalised võiksid sealt lugeda: "Siin lõpeb igatsuste piin, kõik soovid saavad rahuldatus siin. Kooperatiiv "Kaissu"."

Oma tulevikuks kooli kujutleb 3.kl pois Mait Lukka järgmisena: "Ma arvan, et õpetajad ei peaks tegema igapäevast tööd, näiteks kontrollima viihikuid, sest seda võiks teha kompuuter. Ka õpilastel võiks olla laua peal kompuuter, aga õpetajal ekraan ja selle ekraani all nupud. Nendele nuppudele on kirjutatud laste nimed. Õpetaja vajutab nupule, mille peale on kirjutatud näiteks nimi Mart ja ekraanile tuleb kohe Mardi ülesanne. Siis õpetaja vajutab ühele punasele nupule ja Mardi kompuutritulevad need vead, mida Mart tegi selles ülesandes ja ülesande alla tuleb hinne."

Huvitavaid kirjandeid on tehtud minevikupärimuste, kommete ja uskumuste kogumisel. Mõnusa sõnaseadmisoskusega kirjutab 6.kl õpilane Kaili Muru, kuidas vanasti vastlaid peeti, Tiit Silber (7.kl), kuidas inimene endale kõrvad sai ja kuidas keldririigil tülitsevad 3-liitrine ja poolne purk seepärast, kumb neist tähtsam on. Raido Paurson (9.kl) jälgib läbi ajaloo keerdkäikude oma kodutalu pärnapuu elu, mis on kui meie kodumaa ja väikerahva saatuse võrdkuju. 1944.a suvel sai pärm oma tüve kuulihaavu ja kaotas palju oksa, mida vene sõjaväelased välikatla alla toppisid. 1949.a, kui talus kõik üles kirjutati, taheti pärnagi maha saagida – nagu kogu eesti rahvast. Aga puu nagu rahvaski elas rasked ajad üle ja kasvas edasi. Tšernobõli katastroofi aastal 1986 ei läinud pärn lehte, aga 1988 puhkes ta jälle lehte-õide. "Selle vana puu elu on olnud raske ja kummaline nagu meie rahvalgi... Ta ajab ikka ja jälle uusi võr-seid."

1944.a hävinud Kambja kiriku varemeid vaadates möödub Mart Raudsaare (9.kl) silme eest kiriku ajalugu. Ikka veel püsti müürid otsekui lausuvad: "Kus on nende sõdurite poolt toodud ideed nüüd? Surnud või veel suremas! Mina olen alles, ja nagu näed, jään!"

Oma vanavana- ja vanavanematest mõtiskleb Ave Piirmets (11.kl), nende tegevusest ja seotusest maaga. Oma jõu on kirjutajagi saanud sealt.

Luuletuses "Rada" kirjutab Riita Räisa (10.kl): "Ma lähen läbi rohu, ja minust jääb järgi rada. Ma lähen läbi lume, ja minust jääb järgi rada. Ma lähen läbi vilja, ja minust jääb järgi rada. Ma lähen läbi liiva, ja minust jääb järgi rada. Ma lähen läbi udu, ja minust jääb järgi rada. Ma lähen läbi elu, ja minust jääb järgi rada."

jääb järgi rada. Ma lähen läbi elu, ja minust jääb järgi rada."

Lehar Liiv (7.kl) kohtab oma teel, mida oskab käia Moskvast nõu küsimata, seitsme pakiga nüri meest, kes Moskva rongist maha jäänud, sest ei osanud kella õigeks käämata. "Ehk karistuseks oli see, et tuli kodunt kaugelt."

Kersti-Tali (11.kl) loos pajatab heatahtlik vana trepp, missugused on tema maja elanikud, nende kombed ja tavad. Vanahärrat tervitab ta esimesena, kohevat saiakuklit meenutava mammi kergus paneb trepi imestama, 6.kõreri tüdruku tantsisklevad sammud panevad trepi võpatama ja ta kriuksub rõõmsalt. Ta tunneb igatsust lõunasse puhkusele sõitnud kahe poisipõnni järele, ehkki nad on sage li toonud trepile ralliraja ehitamiseks liivahunniku ning kose tekitamiseks ämbriga vett... Ent ikka peseb keegi vihmamärjad jäljed trepilt puhtaks...

Aga keegi neist ei tea, et juba kuu aja pärast ei ole enam vana maja, kääksuvat treppi, hämarat koridorinurka, ei liivakasti, kiike ega muru. Vana maja asemele tuleb õkoruseline kivimürakas, õue asemele tükike asfaldilappi, kuhu pargivad autod. Ja majaelanikud ei tunne üksteist.

Nagu jätkuks sellele loole on Kristo Klaasseni (11.kl) "Palju kära ei milleski".

"Kojamees Aadu ja perenaise noor tütar Elizabeta rääkisid maja nurga taga kaksikümne meetrit prügikonteineritest maja poole eelsest teatrikülastusest. Aadule meeldis eriti näitleja nimega Roman..."

Kõrval liivakastis mängiv Erbert kuulis seda ja mõtles, et Aadu sõimab tema joodikust isa Roman Fedosjevitš Korabelnikovi. Ta jooksis nuttes tuppa ja kaebas emale, et naabrid sõimavad tema isa. Hüsteerikas ema tuiskas tänavale, kus ta jooksis pikali koerapüüdja ning seejärel tormas kogemata otsa kordnik Ilmarile, kellele ta jutustas, et teda ja tema meest on laimatud, tema perekonda tahetakse lõhkuda.

Kordnik saatis Aadu 15 päevaks vee ja leiva peale – tahtliku laimu leytamise ja alatute süüdistuste esitamise eest.

Ilusasti oskab ennast lapseks tagasi mõelda Piret Punga (9.kl) loos "Miks ma olen paha laps", inimhinge avastab eneses Kadri Reiljan (11.kl) "Terra incognitas", üksindust naudib Tiia Otsason (11.kl) ja teineteiseleldmise õnne tabub Eva Sool (10.kl).

8.kl eesti keele õpiku 48.harjutuse ülesandel on jutu "Suur segadus" kirjutanud Mart Raudsaar (9.kl) – kuidas pois kella lahti võttis ega osanud enam kokku panna. Eva Sool (8.kl) ("Säh sulle õppimist") kirjeldab õppimisele keskendumise raskust, kui pea on muid mõtteid täis, kui heliseb alailma telefon, kui kapis ahvatlevad kommid. Lõpuks selgub, et kogu vaev on kulunud hoopis vale peatüki õppimisele ajalooramatust.

Lustaka seletuskirja, miks ta ei kanna kaasas eesti keele raamatut ja vihikut, kirjutab Revo Lastik (11.kl), kuid ei jõua arutluses raamatu kaasaskandmatuses kaugemale. "Miks ma vihikut kaasas ei kanna, seda ei hakka ma praegu välja mõtlema, sest see nõuaks liiga palju vaeva ja mõttekulu. Ega Newton ka kõike kolme seadust korraga avastanud."

Oma luuletuslik Merca, Suumani Sassi, Ehini, J.Liivi, J.Cocteau jt ainetel kirjutab Raul Veede (4.kl) laadis "Ma olen Siga – see kolab uhkelt!!! Ma olen Amööb Suure Algustähega."

Mõtiskluste, publitsistika ja uurimuste rubriigis arutleb Tarmo Tali (12.kl), missugune peaks olema tema kodu, kus ta tahaks elada. Ta pakub variantidena luksusvillat Californias supelranna lähedal Hollywoodi tähtede sõpruskonnas. Aga siis lõpetaks ta oma küllusliku elu 35aastaselt. New Yorgi hipide, anarhistide, hevikate ja prostituutide seltskonnas sureks ta 23aastaselt üledoseeritud narkootikumianuse tagajärjel. Kui ta kodu oleks Tiibeti mägiloostris, kus ta hommikust õhtuni uuriks käsikirju ja raamatuid, sureks ta 108aastaselt. Kui ta elaks Columbias ainukeses seal olevas kivimajas, kus leiduks palju raamatuid, plaate, videokassette, seinal S.Dali "Sulanud aeg" ning J.Arraku "Esteedi lõuna", kui ta vaataks Buñueli filme ning peidikus oleks nikerdatud kuldtoosis Marquenzi vaim, siis ta ei surekski. Aga tema kodu on siin tasasel maal, kuhu tooks oma võidud ja elaks läbi kaotused. "Tahaks, et minu matustel kannaks hauaplaati 7.poja 7.poeg ja et minust sellel päeval ei räägitaks midagi halba."

Riita Räisa (10.kl) lahendab noorte hinge sisima ja käitumise vastuolu: "Me soovime head teha, rõõmu valmistada, aga ei või seda vabalt välja paista lasta. Me ei tea, kuidas reageerivad meie tuttavad. Me seame oma samme ja tegusid sageli tuttavate, sugulaste või sõprade hinnangu järgi. Ükskõik mida tehes püüame ette arvata, kuidas suhtuksid sellesse meie kaaslased."

Vaimuka sõdurikirja oma õpetajale pr L.R.-ile on lähendanud Lääne-Ukraina N linnas dislotseeriva väeosa reamees Viljar Peep (lõpetanud 1987.a keskkooli), kirjeldades nüristavat sõdurit ja oma kaaslaste mõmestust ning suhtumist baltlastesse.

Almanahhis on ka uurimusi (skautlusest, J.Kaplinskist, S.Dalist, J.Liivist jm), huvitavaid mõtisklusi. Mõndagi pala lugedes tekib mõte, et need kõlbaksid isegi kirjanduslugemikku. Võib-olla saaks väga huvitava õpiku ainoüksi õpilasloomingust. Oleks ehk eeskuju järgima ja ise looma õhutav.

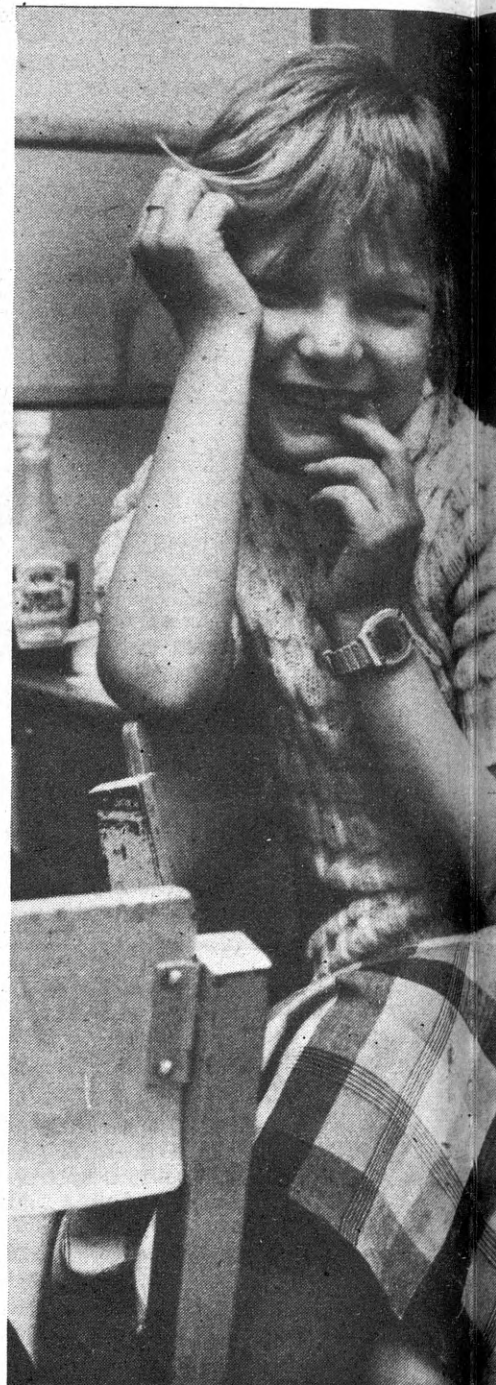
"Männikasvudes" on vaimukaid palu, omapäraseid ja üllatavalt värskeid mõtteid, toredat ütlemist, head stiilitundega luulet, tahetat proosat.

Almanahhi illustratsioonid on õpilastelt (3.–8.kl), valdavalt graafika, tušijoonis, fotod koolielust ja lugude juurde lisatud autorite fotod. Kaant kaunistab 3.kl õpilase Reeli Pintsoni joonistus.

Toimetuse õpetaja Uno Kuresoo käe all on teinud kiiduväärt tööd.

Lõppu lisan ühe luuletuse ("J.Liivile" – Riita Räisa, 10.kl). "Ühe ammu unustatud valu leidsin ükskord põõningult. Põlle sees kui vana lelu! Tõin ta alla püüdlult. Nägi vanaema valu, pühkis silmast pisara. Meie pere vana valu olin leidnud üles ma. Kuid mis oskan mina teha selle vana valuga? Pillasin ta põõsa alla, jooksin ise minema. Oma valu on nüüd minul, vanast valust valusam. Elama pean oma elu ühes selle valuga. Kuni kord mu oma tütar heidab selle minema. Poetab naerdes põõsa alla, jookseb ise minema."

Almanahhi lugas
MAIMO KALMET

Miks mitte rõõmustada, kohe algab suvevaheaeg.

Kas koduülesann

Minu 35aastane töö matemaatikaõpetajana algas 1931.a. Igas tunnis andsin lastele kodus lahendamiseks kirjalikke matemaatikaülesandeid. Kõik mu tunnid algasid kodutööde kontrollimisega ja järjekindla nõudlikkusega saavutasin selle, et need olid alati tehtud. Arvestasin, et igaks matemaatikatunniks valmistumisel kulutas õpilane pool tundi või tunni.

Nüüd aga sattusin silmitsi ehmatava tõdemusega. Kuulsin oma lapselapselt, kes õpib ühe Tartu kooli 7.klassis, et nende klassile pole terve aasta jooksul kordagi matemaatikas kodutööd antud. Kuhu jõutakse matemaatikas, kui iialgi iseseisvalt ülesandeid ei lahendata? Mida hakka- vad need lapsed peale edaspidi raskemate teemade puhul, kui iseseisva töö kogemus täielikult puudub?

Olen juba kaua olnud pensionär ning praeguse koolieluga enam hästi kursis pole. Kas nüüd on üle maa selline suund, et taolises raskes aines nagu matemaatika enam kodutööd ei anta?

Kuidas õppida keelt?

"Mitut keelt te oskate?"

Küsitav – niisamuti paljaksatetud peaga nagu küsija – naeratab ja kostab siis: "Kõiki keeli peale linnukeelele."

"Näe, kus tembutab. Hiilib õigest vastamisest kõrvale," mõtlesid juuresolijad. Noh, lõbusa hetke valmistas ikkagi. Ja selles rängalt sünges olukorras igatsesime ikka naljatera järele.

Professor naljatelil küll, hakkas aga seejärel keeli nimetama. Loe-tella oli tal neid hulganisti. Nädal tagasi oli ta meie kambris üliärritatuna astunud. Pikkamööda ta rahunes. Meie raskelt venivaid päevi asus ta kõigvõimalike lugudega sisustama. Anekdoote teadlastest jätkus tal kuhjaga.

Ühel päeval kinkis professor Ariste kõrvu. Üks valvur oli kogemata teist valju hääli perekonnanime järgi kutsunud. Oi–oi–oi! "Aga see on ju rootslane! Noarootsist tean niisuguse nimega inimesi. Proovin esimesel võimalusel ära," lausus professorihärra ja astus ukseleugile lähemale. Ma ei näinud valvuri ilmet, kui teda rootsi keeli kõnetati. Luuk ent läks ruttu kinni. Ariste lautas käsi. Mõtted jäid ometi sel teemal jooksma.

Tunni möödunud hüljüdis ta: "Teate, ma hakkan teile rootsi keelt õpetama!" Ja esimene tund läks sedamäda lahti. Õpetaja istus ühele kambri keskjoonele kinnitatud järedest, meie istusime ümberringi põrandal.

"Eesti keel jääb kõrvale." Ja kõrvale ta tõesti jäigi. Aeglaselt ja selgelt hääldas professor sõnu ning nendest moodustusi rootsikeelsed laused. Kogu jutt kujunes niivõrd näitlikuks, et ei tekkinud vajadustki tõlkimise järele. Olin varemalt kuulnud Berlitz'i meetodist. Et seda aga nõnda hiilgavalt võib rakendada – see selgus mulle alles Pagari tänava keldris. Erakordse ilmekusega õpetöö tulemusena oskasime juba esimese päeva õhtul pöörata meie senitundmatu keele tegusõnu – imestasime, et rootsi keele grammatika nii lihtne on. Minus hakkas kaasa mängima võrdlev keeleteadus. Olin ajalugu studeerinud, toonani veel mitte filoloogiat. Siiski püüdsin omaette sõnastada häälikunihete seadusi (avastada seaduspärasust), aimata ette rootsi (keele) sõnakujusid, enne kui meie lugupeetud lektor jõudis neid lausuda. Üsna peatselt läks seda oskust vaja, sest peale (lühivastamiste) hakkas Ariste meilt nõudma iseseisvate lausete moodustamist. Paari nädala möödunud koguni jutustamist. Rõõmustasin muidugi, kui endamoodustatud hõlvit osutus õigeks – iseenesest ju lihtne (saksa keeles *höfflich* 'viisakalt'). Seda enam aga tegi heameelt, kui *förklarade* (sks *erklärte* 'seletasin') professori kiitva peanoogutuse pälvis. Omapärase joonena täheldasin rootsi sõnade lühidust. Saksa keelsest sõnast võib üks silp kaduda: *genugi* asemel *nog* (häälda *nuug*, 'küllalt') või *Ruhe* asemel *ro* (häälda *ruu*, 'rahu'). Diftongi asendab vokaal (*Frau* – *fru* 'proua' või *Rauch* – *rök* 'uits'). Hoopis lühikeks läheb sõna, kui mõlemad need muutused koos esinevad: *bleiben* – *bli* 'jääma'. Põnevust lisasid õppimisel reeglipärased häälikumuutused, nagu *zahlen* – *tala*; jah, sel viimasel juhtumil kaasneb tähenduslikki nihkumine: *zahlen* 'maksma' – *tala* 'rääkima'. Toetuda tuleb nii saksa kui ka inglise keelele (ingl *are* – *rts är*). Eksleisin mõnikord kahe keele vahel, teadmata, kumba neist rootsi sõna moodustamisel aluseks võtta. Eks eelnimetatud *tala* istu tähenduslikult paremini kokku inglise keelega (*tell*, *tale*).

Vahelduseks pakkus professor Ariste üldkeeleteaduslikke loengupudemid. Need olid arusaadavalt eestikeelsed, kuid aitasid määrata rootsi keele asendit germaani keelte peres. Milline haarav sõnatähenduslik kobar eri keeltes: saksa *Zaun* 'tara', hollandi *tuin* 'aed', s.t 'taraga piiratud ala', rootsi *tun* 'õuemuru' ja *tuna* 'linnus', inglise *town* 'linn'. Niisiis tarast on saanud linn!

Paljutki on alatiseks mälu jäädvustunud. Näiteks mänglev lause: *Får vi få få få får?* – Kas tohime tohtida saada mõned lambad?

Ohh–oi! Kuidas küll igatsesin mõnd trükitud teksti näha. Pliiatsit ja paberit omada. Just nägemismälu mängib mul tähtsaimat osa. Kuulamisest ja jutustamisest püüdsin üha kirjalikult kujutella. Olulisem siiski oli miski muu. Siis, kui ahnelt ahmisin endasse senitundmatu keelt, ununes tegelikkus, õudne ümbrus. Uudse keele uim lausa joovastab. Kui väsitakse ühistundidest, anun professorilt mõne eratunni. Soovin kuulata lugusid rootsi kultuurist, legende, muinasjutte. Tase on juba selleni küündinud.

Kahe kuu pärast meid lahutatakse. Kui olen Patarei suurde kambris – 140 meest – pisut sisse elanud, moodustan seal ise rootsi keele õpperingi. Paari–kolme mõttekaaslasega leiame vaikselt nurgakese. Kui on olnud nii sugereeriv õpetaja, saab ka auklikke teadmisi edasi anda. Korraates kuulnud, imiteerides miimikast ja žestegi. Vähehaaval juhtisin tähelepanu ka sellele, mida ise olin tuletanud germaani keelte sõnavara ja grammatika sarnasusest. Üldiselt saab ju saksa keelele enam kui inglise keelele toetuda rootsi keele studiumi alustades.

Saksa keelt olin koolis 7 aastat õppinud. Üsna korraliku tihedusega, s.t 4–5 tundi nädalas. Olen väga tänulik gümnaasiumiõpetajale. Tema juhtis meid küllap kõige õigemale ja tagajärjekamale teele – pani raamatuid lugema. Adapteeritud teoste lugemiselt siirdusime lõpuklassides originaalraamatutele. Kooliajal lugesin läbi seiklusromaanid teemandivarandusest ja Mehhiko ajaloo, Bernhard Kellermanni ulmeromaani "Der Tunnel", Wilhelm Hauffi ajalooromaani "Lichtenstein" ja lõpuks Franz Werfeli biograafilise romaani "Verdi". Eriti viimane on jättnud minusse sügava jälje – raske periood Verdi elus, mil ta tosina aasta vältel ei suutnud luua ühtki operit. Imestan veel praegu õpetaja suutlikkust ja kannatlikkust. Meie lugemust kontrollis ta pärast tunde. Veidi sisu jutustamist, mille jooksul ta lehitses raamatut ning otsis välja sobiva koha lugemise ja tõlkimise kontrollimiseks: kas ikka õpilane on teose läbi lugenud või kellegi koostatud jutustuse lihtsalt pähe õppinud.

Hindamatult väärtusliku töövõttega juhtis ta õpilasi vahetusse kontakti saksa kirjandusega, andis meile kindluse, et suudame originaaltekstist aru saada ja – mis veel! – märkas, et püsiva lugemise järel hakkasin saksa keeles koguni mõtlema.

Gümnaasiumi kolmes viimases klassis õpetati ladina ja vene keelt. Võis nende kahe vahel valida. Valisin ladina. Nõnda ei ole ka koolipõlves ühtki tundi vene keelt õppinud.

1945.aastal oli eestlaste hulgas vähe vene keele oskajaid. Ühel päeval lisandus meie kambris vanemapoolne raudteelane, kes tsariajal teeninuna valdas vene keelt. Hakkasin tema käest ajavii-tekse venekeelseid sõnu küsima. Lihtsalt üksikute sõnadena. Püüdsin ühtlasi kinnisilmi kujutella, kuidas üht või teist sõna kirjutatakse. Minu mälu jaoks ju kirjalikult ülimalt tähtis. Mäletan, et kord ühe päeva jooksul suutsin täpselt sada uut sõna salvestada. Loomade nimetused vene keeles. Nii suur siis umbes on vastuvõtuvõime noorel inimesel. Sada senitundmatu sõna päevas. Ja seda palju kuulmise kaudu, muid vahendeid kasutamata.

Laagrisse sattunud tohtis juba paberit ja pliatsit kasutada, kui vaid sai neid hankida. Kui alatoitluse tagajärjel paigutati mind haiglasse, leidsin seal venekeelse trükise. Purukuiva, tehnilise sisuga kirjutise. Vaja jõudu proovida. Appi tuli kaashaige, põllumees Lääne–Ukrainast. Imetlusväärne inimene. Ta oskas tundmatuid sõnu üpris lihtsas keeles seletada: Elav seletussõnaraamat.

Terve aasta vaakusin ülikõhnana nagu luukere laagri piirkonnas. Tööle niisuguseid ei saadetud. Haiglaõde nimetas mind Gandhiks. Milline suurepärane vaimne toit, kui sain esimesed vene kirjanduse teosed kasutamiseks! Lõpuks saabus kodunt vene–eesti sõnaraamatki.

Mõistagi, ääretult raske oli alguses Lermontovi ja Tolstoi mõtetes tungida. Jätkasin visalt, ei lasknud end arusaamatute sõnade ega lausete keerukusest heidutada. Ei möödunud poolt aastatki neis kasi-nates tingimustes, kui ühel heal päeval märkas, kuidas naudin Puškini keele võlu. Milline nauding ja rõõm iseenda võimekusest! Esimest korda elus, mil olin õpetaja abita suutnud peamised raskused seljataha jätta. Õhtuti paljale laudasemele roninud, tegin möödu-nud päevast põgusa kokkuvõtte, lohutasin end tundide loendamise-ga, mille jooksul olid vene klassikud aidanud mul unustada pitsitavat nälgatunnet. Muidugi kasutasin innukalt võimalust vene keeles vestel-da. Muigasin endamisi, meenutades, kuidas laagrielu esipäevadel olid eestlased mind appi kutsunud nende vajaduste ja soovide selgi-tamiseks ametimeestele. Vanglas tuubitud vähese sõnavara najal katsusin tõlki mängida. Mehel saapad katki, mina tõlg: "Botinki po-lomanõ."

Kui juhtutakse siiski küsima, kes on olnud mu vene keele õpetaja, vastan: nõnda nagu mu paljudele–paljudele saatuse- ja rahvuse-kaaslastele ei ole elu pakkunud mulle kutselist õpetajat, küll aga suu-repäräse (ehkki mannetute pedagoogiliste oskustega) õpetaja. Rah-va enda! Andnud nois ränkades tingimustes optimaalse võimaluse keeleõppimiseks – keelt emakeelena kõneleva rahva keskel elamise võimaluse. Olgu vaid erksat kõrva, olgu vaid head tahet!

Noorena tegin ulatuslikke plaane: kui palju keeli ja millises ulatuses peaksin endale selgeks tegema. Vene keel oli nende hulgas, kuigi koolis seda üldse ei puudutanud. Vene keele asemel õppisin ju ladi-na keelt. Elu niisiis ise korvas puudujäägi...

Koolis õpitud ladina keel osutus kõrgkoolis ikkagi päris tühi-seks. Filosoofiateaduskonnas kehtis kord, mille kohaselt ei saanud ühtki eksamit enne õiendada, kui ladina keel polnud tehtud. Tegeli-kult kujuneski ladina keele eksam tudengitele sõelaks: kes selle läbis edukalt, võis alles end õigeks üliõpilaseks pidada. Lektor Ervin Roos oli kuulus nõudlikkuse poolest. Ka enda suhtes. Tema loengute algu-se ja lõpetamise aja järgi võis julgelt kella õigeks seada. Pärast mu sõjaväeteenistusest vabanemist kujunesid need 1940.aasta alguse neli kuud mu tõeliseks studiumiks. Tusahetkedel neile takkajärele mõeldes annavad nad ikka jälle jõudu ning sisendavad veendumust, et olen millekski suuteline. See oli õppimisperiood enese- ja ümbru-se unustamiseni. Igapäevasele kahele ladina keele loengutunnile liit-sin 10 tundi iseseisvat tööd. Peagi andsid pingutused tulemusi: Cae-sarit ja Cicerot võisid meelelahutuseks ja lõdvestuseks lugeda. Just nagu ajalehte. Ovidiusest sai lemmikautor. Väeva nägin aga Titus Li-viuse pikkade lausekeerutustega. Suutsin kiustatusele vastu seista: otsida lahendust kõrvalasuvast saksa keelsest tõlkest. Ei, pidin ise la-hendama! Ehkki sõlmede lahtiharutamisel kulus vahel üheleainsale lausele paar tundi. Eksamil aga nõuti tervet Liviusse raamatut (olgu siis 21. või 22.) ja Vergiliuse "Aenease" 2.laulu tervikuna.

Ervin Roos nägi meelsasti, et üliõpilased loengutel talle sekundeerivad teksti analüüsimisel. Tundsin selget rõõmu, kui olin jõudnud sel-teni, et võisin lektoriga võidu häält teha. "*Ablativus modi* siirdumisel *ablativus absolutus* esse!" või "*Apodosis oratio obliqua* s" (tingimus-määruslause kaudses kõnes).

Vergilius viis täielikku hämmeldusse sõnade loogilise järjestuse poeetilise segipaisatusega. Ometi just rooma eepose umbsõlmede lahtiharutamine on jättnud mulle unustamatu elamuse. Oma turjal va-naisa kandva Aenease sügavtraagiline lahkumine põlevast Troojast mahenes minu jaoks maihomiku tõusva päikese kiirtes. Olin tõus-nud enne päikesetõusu. Vergilius ju ootas mind. Ootas kannatlikult, kuniks temaga siiralt sõbraks saan. Alustasin teise laulu esivärssi-dest. Lõpuridadeni jõudsin õhetavas hommikuvärskuses. Küllap ka ise õhetasin. Tundsin end pesuõhtsa roomlasena, suurt poeeti sõna-sõnalt mõistvana, tema sõnailu segamatult nautivana. Milline kirjel-damatu mõnuttunne iseenda suutelisusest, pikkade pingutuste taga-järjekusest! See ülev optimismlaine moondas ka Aenease traagilise põgenemise hoopis tema saatusest määratud tähtsa teekonna al-gussammudeks – tema kõrge ülesanne rajada uus rahvas, saada rooma rahva esiisaks.

Ilus, imeilus maikuu varahommik... Püsipingutuste vilja maitsmine.

25.mai 1940 sooritasin eksami. Sain "maxime". Eksamiruumi ukse taga ootas mind mu gümnaasiumiklassi andekaim kaasõpilane Vik-tor Terras. Ta oli ühtlasi meie klassi noorim ega läinud pärast kooli otse sõjaväeteenistusse. 1940. a kevadeks oli ta juba kaks aastat üli-koolis õppinud. Lausa komeedina, sest lõpudiplomi sai ta vähem kui kolme aastaga. Seejuures usumatult laialdase ja sügava ainevaliku-ga. 21.aastaselt oli ta ladina keele lektor ning suutis tekste 15 keeles lugeda, sealhulgas sanskritis. Pensionile siirdus ta pikaaegse profes-soritöö järel Browni ülikoolis Providence'is (Rhode Islandi osariigis).

(Järgneb.)

UNO USSISOO

meteta?

Kogu aeg tuleb kooli uusi suuri uudiseid välisriikidest. Kas ka see on pärit sealt ja meil praegu juurutamisel? Ometi kirjutatakse palju õpilaste iseseisvusest ja selle kasvatamisest. Kas tõesti on õpilasel võimalik matemaati-kas kindlalt jalad alla saada, kui ta end iseseisvalt üldse ei pinguta? Andke andeks – ehk on sel-lised küsimused tänapäeval sobimatud, aga hirm tuleb peale, kui mõtlen lastele, kes võib-olla hiljem teise kooli või nõudlikuma õpetaja juurde satuvad. Või on tänapäeva lapsed matemaatikas nii andekad, et nad iseseisvat tööd ei vajagi?

Kui mu mure on asjakohane ja enamik õpetajaid nõuab mate-maatikas ka kodutööd, siis ta-haksin küll väga, et siinseid kir-jaridu loeks ka see matemaati-kaõpetaja, kes kunagi lastele ko-dutööd ei anna. Soovin väga, et ta mõistaks, et matemaatika õp-pimine ei saa olla tulemuslik ise-seisva kodutööta.

LUULE RIKAND,
kauaaegne endine õpetaja

M E I S T E N D I S T

Tallinna 79.lasteaed 30aastane

Aeg möödub kiiresti. Alles ma olin Tallinna Eelkooli Kasvatuse Pedagoogilise Kooli õpilasena ühtaegu esimesi kasvatajaid vastavatu Tallinna 79., ETKVLI lasteaia. Ja ometi on möödas juba 30 aastat!

79.lasteaed Narva maanteel oli avamise aegu 3.mai 1961 kindlasti üks ilusamaid Eestis (projekti autor Aino Orm, sisekujundaja Mall Nurmak). Seda asus juhatama Juta Tomingas, kes oli hariduse omandanud E.Lenderi Gümnaasiumi juures tegutsenud Lasteaednike Seminaris. Muusikajuhataja Ada Pepik oli lõpetanud Budapestis F.Liszti Kuningliku Muusikaakadeemia. Kasvatavad – Valli Meltsas (Kirs), Liis Tilk, Lilian Pärn, Milvi Lindsaar, Aive Eesaru, Helve Uukkivi, Vappu Tänav (Juss) ja allakirjutanu – olid kõik noorukesed. Ka Vappu sel ajal alles õppis.

Tööle vormistati meid mitu kuud enne lasteaia avamist. Juta Tomingas oli hea maitsega, energilise ja nõudlik juhataja. Me värvisime, õmblesime, kujudasime nukunurki... Igal rühmal oli 2 ruumi: mängu- ja söögituba, nende vahel lükanud. Oli väga ilusaid mänguasju ja raamatuid. Maitsekalt olid valitud kardinad, lambikuplid, vaasid, vaibad. Mööbel ja isegi ümbrisev aed olid niisugused, et meie lasteaeda nimetati värviliseks. Igas rühmas olid "Hansukese ja Gretekese" ainetel kujundatud imeilusad serviisid. Lauad kaeti alati puhaste triigitud linikutega. Juhataja nõudis, et kasvataja sööks koos lastega ja õpetaks häid lauakombeid. Lapsed said rohkesti mahlu, juur- ja puuvilju.

Enamik Tallinna lasteaedades oli sel ajal rühmas 30 ja isegi enam last. Juta Tomingas aga ütles, et temal on igas rühmas 25 kappi ja voodit ning rohkem lapsi pole võimalik vastu võtta.

Meie lasteaia kujunes kohe turismilasteaed. Pidime külaliste vastuvõtuks alati valmis olema. Juta Tomingas oli range ja nõudlik, samas ka väga hoolitsev. Rühmas pidi olema käepärast kõik kasvatus tööks vajalik, seejuures hästi valitud ja esteetiline.

Lasteaia õueala oli väike, seetõttu kasutasime ka ETKVLI staadioni. Mulle meeldisid väga staadionipäevad. Et olin endale saanud 5-6aastaste rühma, kus palju poisse, siis mängisime sageli jalgpalli. Kehaline kasvatus oli lasteaia kõrgel järjel. Sellealaste kogemustöödega esinesime edukalt Moskvas rahvamajandusnäitusel. Väga palju võimlesime väljas. Tänu juhataja nõudlikkusele hakkasid lapsed talvel õues viibima kerges spordiriietuses. Ja ma ei mäleta, et haiguse tõttu oleks puudunud palju lapsi. Juta Tomingas hoolitses spordivarustuse eest. Sporditüdrukuna armastasin ka ise üle kõige kehalise kasvatus tunde. Õpetasin lastele Kadrioru tiigil isegi iluuisutamist.

Minu rühmas oli palju toredaid poisse, nende seas Paap Kõlar, Jüri Järvet (juunior), Heiki Koort, Toivo Lind jt. Toivoga oleme praegu kolleegid. Ta on eesti keele ja kirjanduse õpetaja Tallinna Pedagoogikakoolis. Lasteaia-päevil oli ta paras vembumees. Kui teda aga lasteaia polnud, tundsin ta järele suurt puudust. Heiki Koort toodi lasteaeda sõnadega: "Kasvataja, tehke temast inimene. Ainult vigurdab ja teeb peegli ees kõiksugu nägusid." Hiljem mängis ta "Kevade" filmis üht Paunvere poissi. Paap Kõlar püüdis oma joonistustega kurejutte ümber lükata. Rühmas oli kurtummade laps, keda kasvatas põhiliselt vanaema, lihtne maanaine, kes ei teinud vahet ilusate ja inetute sõnade vahel. Ega's lapski. Alkohoolikute perest pärit suure ja tugeva Jaako sõnavara oli veelgi vängem. Kord sai vanaemaga sellest

vesteldud. Lasteaia remondimehelt kuulsin, et järgmisel hommikul pannud vanaema Jaako riidehoius pingile istuma ja öelnud: "Nüüd nimeta kõik need rumalad sõnad, mida lasteaia ei tohi kasutada." Jaako mõelnud ja öelnud, mõelnud ja öelnud... Kaunileidi (peres olid veel Önnelid ja Tõemeel) emä töötas lasteaia köögis. Kohe alguses ütles ta, et kui tema poeg midagi halvasti teeb, ei tohi teda karistada. Kord hammustas Kaunileid Jaakot nii, et tekkisid suured verised vörbid. Kutsusin Kaunileidi ema. Ta vaatas vorpe, siis oma pojakest, siis jälle vorpe ja viimaks lausub: "Kaunileid, armas laps, kas sa ei tea, et teise lapse ihu on ju must."

Enamik rühma poistest olid andekad ja arenenud lapsed. Me laulsime palju, kuid neile ei meeldinud muusikakoolis õpitud laulud linnukestest ja lillekestest. Nad tahtsid laulda koolirepertuaari. Staadionil sportisime, õuealal mängisime tsirkust ja muid põnevaid mängu. Lapsed oskasid mängida iseisvalt ja fantaasiarikkalt, kuid ikkagi meeldis ka see, kui kasvataja nende mängudes osales ja isegi jalgpallis kaasa lõi. Rühmataas tegime etüüde, mängisime teatrit, lugesime luuletusi. Kord küsis Jüri Järvet (juunior): "Kas sa tahad kuulda pikka või lühikest luuletust?" Ma palusin tal lugeda kõigepealt lühikese luuletuse. Jüri luges "Hiir hüppas, kass kargas..." Kiitsin teda ja palusin lugeda ka pikema. Jüri luges sama luuletuse, kuid kaks korda.

Toredad, tõelised etendused olid selle lasteaia peod. Olin peojuhiks peaaegu kõikidel nääripidudel. Nääri vanadeks olid Ervin Abel ja Tõnis Kask. 1966.aastal asendas Juta Tomingat juhataja kohal alati väljapeetud, soolide, tagasihoidlik ja inimeste suhtes tähelepanelik Elsa Tauk. 1971.aastal aga asus lasteaia etteotsa ja juhib seda tänaseni energiline Malle Peebo. Tema laskis ehitada välisrõdu ümber võimalaks ning lastele hakkas õiget rühiti õpetama ja nendega rütmivõimlemist tegema treener Reet Kaasik-Tamistu. 79.lasteaia õngi sirgunud Reet Kaasiku tantsutüdrukud, hilisem "Pa-lestra".

Palju aastaid veetis lasteaed suved Käsmus. Puhkasin ka ise sel ajal seal oma perega ja mäletan neid varahommikuid, mil lapsed tulid koos kasvatajate ja juhataja Malle Peeboga kalaranda lesta ostma. Lõbusad ja fantaasiaküllased olid Käsmu lõpupeod.

Tallinna 79.lasteaia on töötanud ja töötab praegugi hulk tublisid kasvatajaid. Kaks staažikamat on Vaige Varik ja palju aastaid muusikakasvatajana töötanud Sirl Bogoslovski, kes pöörab oma tundides ja pidudel rohkesti tähelepanu esivanemate pärandile. Üle 10 aasta on töötanud vanemkasvataja Karmen Jarvet.

Lasteaed on endiselt kena. (Viimati sisekujundas ruumid Mall Agabuš.) Kõiges on tunda perenaise hoolitsevat kätt. Praegugi käib palju külalisi, aga ka lasteaia rahval endal on nüüd võimalik reisida ning mujalt maailmast kasulikke kogemusi kaasa tuua. Põhjalikult on tutvutud alternatiivpedagoogika põhimõtetega. Paremaid ja meie oludesse sobivamaid ideid püütakse rakendada. Lasteaial on terve hulk huvitavaid traditsioone, mis ootavad kirjapanijat.

Soovin lasteaia pererele õnne, jõudu, edu, uusi loomingulisi otsinguid ja leide.

LUDMILLA GUSTAVSON,
endine Tallinna 79.lasteaia kasvataja,
Tallinna Pedagoogikakooli õpetaja

Kõigile
pedagoogidele

On teoks saamas raamat "Eesti koolide eksliibristest". Tahaksin sinna paigutada võimalikult kõigi Eesti endiste ja nüüdiskoolide eksliibriste ja võimalikult palju andmeid nende kohta. Kui teil, kallid endised ja praegused kolleegid, on koolide eksliibristeid, mis pole veel jõudnud raamatu koostaja kätte, siis palun saatke need vähemalt kahes eksemplaris allakirjutanule. Juurde lisage kõikvõimalikud andmed autori kohta, valmistamise aasta, kasutatud tehnika, tiraaž, erimid, eri värvide loetelu ja muu, mida oluliseks peate. Ärge unustage märkimast saatja nime, eriala ja kooli nimetust. Andmeid võib väga ettevaatlikult kirjutada ka eksliibriste tagaküljele (kindlasti pehme hariliku pliatsiga, tugeval klaasalusel jne). Eksliibriste peavad olema puhtad ja siledad. Kaitske neid saatmise ajaks tugeva papist ümbrisega! Kui soovite eksliibristeid pärast raamatu valmimist tagasi saada ja raamatut osta, märkige seegi kirjas ära.

Eksliibriste palun saata aadressil 202645 Põlva maakond, Valgjärve sk, Olev Toomet. Kõigile eksliibristeid saatnutele suur tänu ja teistelegi sedasama juba ette!

Teeme üheskoos valmis ühe kauni mälestuse meie eesti kooli arenguloo väga huvitavast ja omapärasest tahust! Ainult kõigi eksliibristeid omavate (omanud) koolide osavõtt kindlustab ammendava teose saamise.

OLEV TOOMET,
B.G.Forseliuse Seltsi
juhatuse liige

K u t s e k o o l i d 1 9 4 0 / 4 1 .

Eesti kooli sovetiseerimine jätkus täie hooga ka talvekuudel. Ometi sai nüüd teoks juba varem kavandatud kahe õhtutehnikumi asutamine, kuigi sedapuhku juba üleilulise mudeli järgi. Neist Tallinna Õhtutehnikum avati 1.detsembrist 1940, Tartu Õhtutehnikum 1.jaanuarist 1941. Avaaktused toimusid ja õppetöö algas siiski mõnevõrra hiljem (Tallinna Õhtutehnikumis näiteks 13.jaanuaril). Õhtutehnikumides kehtestati 5-5,5aastane õppeaeg, õpilasteks võeti tööle käivad 7klassilise haridusega noori. Kuna Eestis alles asuti 7klassilist kohustuslikku põhiharidust ellu viima, avati 1940/41.õppeaastal üldsemester. Õhtutehnikumide põhiharidus – masinaehitus, elektrotehnika ja ehitustehnika osakonnas (Tartus ainult kaks esimest) – pidi õppetegevus algama järgmisel sügisel. Ruumid leiti vastavalt Tallinna Mere- ja Tartu Tehnikumi juures. Tallinna Õhtutehnikumi direktoriks kinnitati tuntud kutseharidustegelane Johannes Kivvet, Tartu Õhtutehnikumi direktoriks eelnevalt Narva Tööstuskeskkoolist Tartu Tehnikumi juhatajaks toodud insener August Mutt. Tallinna Õhtutehnikumist kujunes järgnevat aastatega Eesti tänapäeva suurim tehniline keskeriõppeasutus – Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikum, mis hiljuti tähistas oma tegevuse 50.aastapäeva.

Otsustavasse järku jõudis eelne-

vatel kuudel kavandatud ja osaliselt juba ka alustatud Eesti Vabariigis loodud ja väljaarendatud kutseharidussüsteemi lammutamine NSV Liidu kehtinud koolisüsteemiga ühtlustamise sildi all. 23.jaanuaril 1941 saatis HRK kooliosakonna juhataja V.Alttoa tööstuskoolide juhatajale teatise hariduse rahvakomissari juhendi tööstuskoolide likvideerimise kohta. Selles märgiti, et ühenduses NSV Liidu teistes vabariikides kehtiva koolisüsteemi sisseviimisega "muutub mittevajalikuks meil seni töötav nelja-aastase õppeajaga tööstuskeskkool" ning "ainsaks täisajaliseks koolitüübiks jääb edaspidi ainult kaheaastase õppeajaga ametikool" (ERA, f R-14, n 1, s 763, l 51). Juhendi kohaselt viidi tööstuskeskkoolide kolmandad klassid alates 1.veebruari üleminekukavadele ja nad lõpetasid 1941.aasta kevadel tööstuskeskkooli lõhendamise kursuse üheaegselt neljandate klassidega, kes lõpetasid tavalises korras. Tööstuskeskkoolide teised ja esimesed klassid pidi üleminekukavadele viidama 1941/42.õppeaastal. Nii määrati väljajätmisele mitte üksnes 1930.aastate teisel poolel rajatud 4klassiline tööstuskeskkool, vaid ka 3klassiline tööstuskool, mis oli olnud Eesti Vabariigis tööstuskoolide rajamist peale. Samasugune saatustab ka kaubandus- ja äriduskeskkoole, mille kohta vastavasisuline ha-

riduse rahvakomissari juhend väljastati 3.märtsil 1941 (hakkas kehtima 10.märtsist).

23.jaanuaril 1941 väljastati hariduse rahvakomissari juhend tööstus-õpilastekoolide õppeaja lühendamise kohta kolmelt aastalt kahele. Eesmärk – nagu juhendis seletati – oskustöölise ettevalmistamise kiirendamine, tegelikult aga osa üldisest Eesti Vabariigi kutseharidussüsteemi lammutamise plaanist. Selleks viidi tööstus-õpilastekoolide teised klassid alates 1.veebruari üleminekukavadele ja nad lõpetasid kooli lõhendamise kursuse 1941.aasta kevadel üheaegselt kolmandate klassidega.

Järgnevalt reorganiseeriti ka majandus-õpilastekoolid, maal asuvad 1.aastase õppeajaga ja linnades asuvad 2.aastase õppeajaga kodumajanduskoolid. Mitmes kutsekeskkoolis korraldati õppetöö ümber NSV Liidu tehnikumide õppekava alusel. Nii reorganiseeriti Tallinna Kodunduskeskkool 1.veebruari 1941 Toitlustehnikumiks, Tallinna Raudteekooli kujudati ümber Tallinna Tehnikumi raudteeosakonnaks. Põllumajandustehnikumideks muudeti Järeda, Olustvere ja Väimela põllunduskeskkool; Rääpina ja Türi aianduskeskkooli töö aga viidi üle aiandustehnikumi õppekavadele. Olgu märgitud, et kui Eesti Vabariigis kujutas tehnikum keskkoolile ja kutse-õpilastele järgnevat

ning kõrgkoolile eelnevat õppeasutust, siis NSV Liidu võisid tehnikumidesse astuda mittetäieliku keskkooli (7 õppeaastat) lõpetanud. Seega kujutas õppetaseme allaviimine meie kutse-õpilastekoolides Eestis totalitaarse sotsialismi kehtestamise üht osa.

Oli muidki (kohaliku tähtsusega) igapäevamuresid. Nii jäi jaanuari algul toimunud tuleõnnetuse tõttu ilma peavarjuta Oru Kodunduskeskkool, mis paigutati ajutiselt Oru lossi sealse puhkekodu käsutuses olevatesse ruumidesse (ERA, f R-6, n 1, s 288, l 335).

Jätkus õppejõudude ametist vabastamine ja ümberpaigutamine, aga ka omal soovil lahkumine. Helme Kodunduskeskkooli ja Põllundus-õpilaste juhataja agronoom Bernhard Säge vastu juba 1940.aasta suvel algatatud vaenukampaania – peale Kaitse- ja Isamaaliidust osavõtu süüdistati teda ka kasvatus- ja allutamises Lääne tagurlikele mõjudele (!) – lõppes tema üleviimisega 11.jaanuarist 1941 Kuremaa Kontrollassistendi kooli õpetaja kohale (ERA, f R-6, n 1, s 267, l 539). Kuremaalt aga toodi Helmesse koolijuhatajaks seal õpetajana töötanud hilisem tuntud põllumajandusteadlane Aleksander Adojaan. Hariduse rahvakomissari otsusega paigutati teenistuse huvides (lähemaid selgitusi ei antud) 25.jaanuarist 1941 Orult Mõdrikule ümber Oru Kodunduskeskkooli senine juhataja

Linda Jalvendi ja Mõdrikult Orule Mõdriku Kodumajanduskooli senine juhataja Erna Ahman. Ajastut ja olusid arvestades võib arvata, et kõrgema juhtkonna rahulolematuse põhjustas põleng Oru Kodunduskeskkoolis.

Baltisakslaste nn järeleümberrahumise ajal lahkus Eestist ka kutse-õpilaste õppejõude. Nii on koolide 1941.aasta esimese kvartali õppetegevuse aruannetes märgitud Tallinna Tehnikumist nelja, Tallinna 2. Poeglaste Kommertsgümnaasiumist kolme, Tartu Tööstuskeskkoolist kahe ja Kuressaare Tööstuskeskkoolist ühe õppejõu lahkumine Saksa- ja Rootsi-õpilastele.

Palju muutus ka kasvatus- ja õppesüsteem. Klassiväline isetegevus ja huviringid, mis seni olid valdavalt olnud õpilaste endi vaba tegevusala, allutati nüüd rangele kontrollile ja koolijuhatajatel tuli esitada aruandeid ka selles valdkonnas tehtava kohta. Tolleaegsete arhiivimaterjalide hulgas on säilinud koolide 1941.aasta I kvartali aruanded (esitatud aprilli algul) ja Tartu rahvaharidusosakonna aruanne 1940.aasta teise semestri kohta, mis võimaldavad saada üsnagi hea ülevaate tol ajal koolides toimunud.

Üks sovetlikule süsteemile oma-õnneks oli nn sotsialistliku võistluse sisseviimine koolidesse, mida hakati pidama nii koolisisest (klasside, õpperühmade jne vahel) kui ka

Saagem tuttavaks

Selle aasta algusest ilmub ajalehes "Sovetskaja Estonija" EV Haridusministeeriumi ja toimetuse igakuine ühis- ja lisaväljaanne "Ütšitel". Muu hulgas tutvustab see ka eesti koolides toimuvat meie "Õpetajate Lehes" ilmunu põhjal. Eesti koolide õpetajatelgi oleks tulus sellele lisaväljaandele pilku heita.

Alljärgnevalt tutvustame sealt üht mõnusat lugu eakalt pedagoogilt Immanuil Bubukinilt avaldamaks koolielu neid väikesi saladusi, millest ei jutusta kõrgkooliõpikud.

ÕPETUSSÕNAD NOORTELE MEESÕPETAJATELE

Juba ammu olen kogemustega õpetajana tahtnud anda selles suhtes nõu kõigile algajatele, eriti aga meesõpetajatele.

Niisiis...

1. Tööriistad. Esialgu kandke alati töö kaasa pikka metallvarrast, peitlit ja haamrit.

Varras kõlbab selleks, et puhastada klassiuste tuletikke täis topitud lukuauke. Peitlit on vaja märksa tõsisemaks tööks – et välja lüüa lukukeel, kui võtmeauku ei õnnestu puhastada. Haamer... Haameriga ei tule tagasi tõrjuda õpilasi, kes sel uksega pingelise võitluse hetkel püüavad anda head nõu või lihtsalt kaastunnet avaldada. Suru ärritus maha ja astu klassi, löö sisse kõik tolknevad naelad. Pea meeles, et koolis tolknep-ripneb alati midagi – lõpuni keeramata kruvid ja lõõmata naelad, väärdunud armatuurid ja teravad orad. Ja kõik need rihivad sinu pintsakut ja pükse.

Eelmainitud tööriistu kanna kaasas iga päev seni, kuni pole saanud sõbraks tööõpetuse õpetajaga. Pärast seda võid need rahumeeli koju jätta.

2. Riietus. Kogu esimene õppeaasta (peale esimese koolipäeva, mil enamasti ei juhtu midagi ebameeldivat), käi töö kõige kulunumas tööriistades. Kõige paremini kõlbavad ärakantud džiiinid ja vana sviiter, millega üliõpilaspäevil ehitusmalevas käisid. Tea, et sinu kooliilmumisega tekib ilmtingimata vajadus midagi üllirasket (näiteks klaverit) ümber paigutada esimeselt korruselt viimasele või vastupidi. See töö antakse kindlasti sulle, sest sa oled kõige noorem ja energiline. Täida vastuvaidlematult kõik säärased palved ja korraldused ning oota rahulikult järgmist noort meesõpetajat. Kui too on ilmunud, võid tööriistade rahulikult asendada korraliku ülikonnaga.

3. Õpilastega suhtlemise stiil. Kui noor õpetaja tuleb kooli ja satub vanematesse klassidesse, näib talle, et ta on sattunud eakaaslaste seltsi. Niisugune on aktseleratsioon! Muu hulgas vajaneb meeles pidada, et su ees on siiski lapsed. Tuleb lahti saada üliõpilaslikest maneeridest ja harju-

mustest, eriti kõnepruugist... Mulle isiklikult imponeerib minu noorusaastate keel, mida tarvitasid meie gümnaasiumiõpetajad. Õpilast tunnist välja saates polnud mingit vajadust üürata: "Välja minu tunnist, selline tõbras!" Hoopis paremini kõlab: "Ivanov, suvatsege minna ukse taha ja mitte tulla klassi enne esimest juunit." Tervitusena ei kõlba kuidagi fraasid "Terekest, oinakari!" või "Hei, kutid!" Ent samuti ei tule üleliia peenutseda. Suhtlemisstiil peab olema mehine ja üllas, aga ka ebaametlik. Seetõttu ei ole vastuvõetav ametlik kõnestiil: "Daamid ja härrad, lubage teid tervitada..." Kõige parem on lihtsalt lausuda: "Tervist, istuge."

Vanemate õpilastega suhtlemise kohta veel üks märkus. Ära laske end provotseerida. Ära kiirusta nõusolekut andma, kui su õpilased teevad ettepaneku klassijuhatajatund pidada kohvikus või baaris (praktilise tegevusena teemal "Käitumiskultuur avalikes kohtades"). Esialgu tee vähemalt selgeks oma maksujõulisus. Võib juhtuda nii, et sa ei suuda endagi eest maksta. Teiseks: ära mine õpilastega tundmata kohtadesse. Seal võidakse sulle anda selline komplekt söögiriistu, mis sind lausa segadusse ajab. Või roog, mille puhul sa ei tea, kuidas seda süüa. Kõige kindlam variant on jäätisekohvik.

4. Ohutustehnika. Elementaarseid ohutusreegleid teadmata ja järgimata ei saa koolis päevagi elada. Mõista- gi oleks parim variant, kui kõik õpetajad tuleksid kooli hokivärvavahi varustuses. Selle mehise mängu kirgliku austajana ei loobuks ma ka hirmuäratavast maskist. Tõsi, niisuguses varustuses on raske tundi anda. Alternatiivina soovitsin kõigile õpetajatele anda oranžid vestid, nagu need on teetöölistel. Kuigi... naised mind ei mõista! Nii et järgi vähemalt järgmistki.

Koridoris ei tohi seisatada klassi uksele lähemal kui poolteist meetrit. Igal hetkel võib uks valla paiskuda ja näljaste õpilaste jõuk (aga õpilased on alati näljased) tormab sööklasse. Kui sa ei saagi uksega häda, siis võidakse sind lihtsalt vastu seina muljuda või aknasse suruda... Pea mee-

les, et õpilaste põhiline edasiliikumisviis on jooks. Ja mida väiksem õpilane, seda halvemini valitseb ta oma keha. Tema ainumal efektiivne peatumisviis on peaga sinu kõhtu maanduda. Hea, kui ta jõuab känd ette sirutada, siis saad vähem viga. Kui aga ei jõua, siis vajad mitme tugeva vanema õpilase abi. Pärast seda ei pruugi sa tunda huvi sulle otsajooksu terve vastu, sest mudilased on hämmastavalt elujõulised. Üks rüblükust 1. klassi õpilane jõuab ühe koolipäeva jooksul eri õpetajatega 3–4 korda kokku põrgata. Talle on see nagu hane selga vesi. Erinevalt sinust.

Võta külda hüva nõu: kuni oled noor, liigu koolis samuti joostes. Ära pane saatusele vastu. Nähes vastu tormavat õpilastõuku, pööra kannapealt ümber ja jookse samas suunas. Mis sest, et sinna poole pole asja. Aja jooksul õpid ühest jõugust teise üle jooksma ja jõuad õigel ajal just sinna, kuhu vaja.

Õpi õigesti klassi sisenema vahetunni lõpul. Tea, et vahetundide ajal klassis ilmtingimata midagi lendab. Hea veel, kui see on paberist lennuk või tahvililapp... Seetõttu anna oma lähenemisest märku valju häälega. Muidugi, kui hakkad asja ees, teist taga ahastavalt karjuma, võidakse sellest valesti aru saada. Kuid sellest delikaatsest olukorrast on kerge välja tulla, kui nii umbes viis sammu enne klassiukse juurde jõudmist hakata mõne õpilasega tõelema (põhjust saab alati leida). Ukse juures ilmuda viisakust ja lase ta endast mööda. Kui juba midagi peab siseneja pihta sattuma, siis ärge see sattugu sinu pihta. Nüüd võid ilmutada õiglast viha ja hõigata pateetiliselt: "Kes?!" Järgneb tummstseen, mida võiks kadestada isegi Shakespeare. Juhul, kui üldse keegi sellele tähelepanu pöörab.

Siiiralt ja alati teie
IMMANUIL BUBUKIN

Kirjaoskaja – jah! Naisemees – ei!

27. aprilli ÕpLis ilmus Väino Sirgi retsensioon Liivi Aarma uurimuse "Kirjaoskus Eestis 18. sajandi lõpust 1880. aastateni (nekrutinimekirjade andmeid)" kohta. Ka on L.Aarma samade andmete põhjal koostanud monograafia "Põhja-Eesti meeste pikus". Tutvumata küll nimetatud uurimustega, andis V. Sirgi retsensioon allakirjutanule tõuke ajusopist ühe piisikega ja veidi muugi väljakaevamiseks.

See võis olla kas 1951. või 1952. aasta kevadel. TPedl ühisela-

mu, nn kiviintri, praeguse lastemuusikakooli õuele olime oma kätega rajanud korvpalliväljaku ja seal algas harjutamine niipea kui pinnas tahenes. Ühiselamu majahoidjaks või muidu iga-töö-meheks oli umbes 70aastane pikakasvuline kuivetu mõnus onu, vist saarlane, kes ka poisikestega meeleldi juttu ajas. Võib-olla talle torakas silma poiste sihvakas kasv – ikkagi korvpallurid, aga ühe loo ta selle peale välja rihtis. Jutt oli vene kroonus teenimisest sajandivahetusel ja kõlas umbes nii.

Polku tulnud kindral inspekteerima. Roodud rivistatud nagu ikka pikuse järgi. Nende roodud olid tosinajagu eestlasi ja nemed moodustanud rivi esiotsa. Edasi järgnenud sadakond peajagu lühemat slaavlast. Kindral esitanud igale soldatile kaks küsimust: "Gramotnoi?" "Zenatoi?" Esitosisin vastanud esimesele küsimusele: "Tak totšnoi!" ja teisele: "Nikak net!" Ülejäädud rivi vastanud täpselt vastupidi.

Siit võib aimu saada nii eri rahvuste libe kui harituse tagamaadest, aga ka antropoloogilistest tunnustest.

Tahtmata internationalismi pühi põhimõtteid riivata (üks rahvus pole

teisest halvem), poetaksin ridadesse isiklikke kogemusi kroonuteenistuse ajast, mis saarlasest papi juttu pool sajandit hiljem kinnitavad. 1956. a Tondil Matrosovi polgus olid vähesed eesti poisid koondatud peamiselt 1. roodu. Ja võta või jätta – esimesed 12 olid eestlased, allakirjutanu oma tolleaegse 174 cm-ga lõpetas tosin, siis tulid muukeelsed. Tasakaalustamiseks võib lisada, et rivi lõpetas Eesti 1954.–1957. aastate kõige kergema kaalu poksimeister Toivo Luts, kes loomulikult pidigi olema "alla meetri mees".

Kui vanapapi juttu teise poole pealt harutada, ega siis poolasaja aastaga

selleski osas väga palju muutunud polnud. Jaokomandörist seersant ei hābenenud tunnustada, et käis vana naga kordamööda kokku vaid ühe talve koolis. Sõjajärgne aeg, siis teadagi olid riided või jalanõud vahetuses. Võib-olla sellepärast ta oligi eriti agar alluvate koolimeistrite utsitamisest ja kiusamisest. Ühele tādžikist kaasvõitlejale pakkus kodust saadetud kell hāmmingut. Üles, kui peale vaatata, siis seierid ei liigu, aga muidu kell käib! Roodus oli mitu poissi, kellele kodumailt saadetud sõnumid tuli ette lugeda. Oli 1957. aasta – 40 aastat SSORist.

JÜRI TUISK

õ p p e a a s t a t a l v e k u u d e l

kooliväliselt (teiste koolide või nende klassidega). Arvestusühikuks kujunes keskmise hinne, mida rehkendati nii õpilaste, õpperühmade, klasside kui ka koolide kaupa. Samasse valdkonda kuulub soovetlike organisatsioonide – komnoorte, OSOÄVIAHI-Mi ja MOPRi algorganisatsioonide rajamine koolides. Üldiselt oli nendes organisatsioonides (eriti ELKNÜsse) astumine tagasihoidlik, kuid mõnes koolis saavutas komnoorte arv üsnagi suure ulatuse (näiteks Viljandi Naiskutseskoolis 73% õpilaskonnast). Milliste vahenditega see saavutati, sellest aruanded ei räägi. Küll aga märgitakse näiteks Lūganuse Kodutööstuskooli aruandes, et "kooli juurde komsomolirakuse loomine võttis teatavat aega, mida põhjendasid väljastpoolt saadetud selgitajate ebapedagoogilised võtted ning väljendused" (ERA, f R-14, n 1, s 791, l 48). Komnoorte eestvõttel hakati rajama punanurki (tolleaegses sõnastuses Punane Nurk või Punane Tuba), mis dekoreeriti punaste kangaste, ENSV vapi ning Lenini, Stalini, Säre ja Varese piltidega (Võru Tööstuskeskkoolis). Tihti peale paigutati punanurka ka kooli seinaleht (või üks nendest). Olulisel kohal olid sportikud ettevõtmised. Kõigis koolides asutati kohustuslikult nn spordikollektiiv, peeti spordivõistlusi (sealhulgas kohustuslik talispordipäev), alustati ettevalmistusi kolmandateks üliõpilalisteks sõjalis-kul-

tuurilisteks võistlusteks. Suurt rõhku pandi õpilaste poliitringide rajamisele ja tegevusele, bolševistliku ajakirjanduse tellimisele ja nn punase kalendri (jällegi tolleaegses sõnastuses) tähtpäevadele. Aktuste või kogunemistega tähistati V.I. Lenini surmaaastapäeva, Punaarmee aastapäeva, K. Vorošilovi 60. sünnipäeva, Pariisi Kommuuni ja MOPRi päeva ja teisi tähtpäevi, eriti aga rahvusvahelist kommunistlikku naistepäeva. Viimasel puhul märkis HRK ära mitut süsteemi töötajat, sealhulgas Tartu Naiskutseskooli direktorit Alma Koskeli (saavutas tähelepanudava töödistsipliini ja –pinge oma juhatatavas koolis) ning Oru Kodunduskeskkooli direktorit Erna Ahmani (kujuandas Mõdriku kooli kogu ümbruskonna poliitiliseks kasvatajaks ja saavutas Orul lühikese ajaga silmapaistvaid tulemusi kasvatus- ja haridus- ja rahvaharidusosakonna juhatajat Heleni Johanit. Viimane oli "oma töös osutanud silmapaistvaid organiseerimisvõimeid ja valvelolekut Nõukogude kooli loomisel, õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisel ja õpilaste kommunistliku kasvatusorganisatsioonide loomisel" (ERA, f R-14, n 1, s 348, l 165).

Valdavalt on koolide eelnimetatud aruanded esitatud korrektses väljapeetud sõnastuses, et "kõik läheb normaalselt, rahuliku töö tähe all". Neis ei ole, mõni üksik erand välja arvatud, räägitud "üleüldisest vaimustusest" ja "uue riigikorra eelistest, mis

vallandas töötajate uue loova initsiatiivi" jmt. Küll aga rõhutatakse, et kutsekoolides, kus noorte eesmärk elukutse omandamine, ei jää õpilastel suure töökoormuse tõttu aega sagedasteks ühiskondlik-poliitilisteks klassivälisesteks üritusteks, mis õpetatööd oluliselt segavad. Võrreldes kutsekoolide aruandeid üldhariduskoolide omaga, võib näha, et esimestes oli mitut laadi poliitilisi väljaastumisi tõepoolest vähem. Kuid need ei puudunud siingi. Rahvuslikus vaimus kasvanud noortele olid igasugused vaadete ja ürituste vägivaldselt pealesurumised vastuvõetamatud ning protestiks toimusid mitmesugused väljaastumised. Olgu selle kohta esitatud mõned näited. Tartu Kodumajanduskoolis "sündis viie õpilase poolt Stalini pildi seinalt mahavõetmine ja selle paigutamine ebasüdasasse kohta"; tööstuskeskkoolis on ette tulnud õpilaste seas viinastunud olekut ja sellega seoses mõningaid vaenu-likke meeleoluavaldusi...; naiskutseskoolis on kustutatud õpilaste nimestikust E. Varnik, kes suhtus pahatahtlikult noorkommunistide rakukese töösse... (ERA, f R-14, n 1, s 345, l 21). Hõõrumisi komnoorte ja teiste õpilaste vahel märgiti veel Keila Põlvkondkoolis, aga teisteski koolides. Mitut moodi tähistati nüüd Eesti Vabariigi tähtpäevi. Nii tähteldati 24. veebruaril mitmel pool õpilaste pidulikumat riietust. Tartu Õpetajate Seminari algatasid kaks õpilast

klassis püstitõusmisega 14. jaanuari (1919. a Tartu vabastamise) tähistamiseks.

Kartus õpilaste väljaastumiste pärast põhjustas nende meeleolude ja eneseevalduste pideva jälgimise. Nii kirjutati Tallinna Õpetajate Seminari ja Pedagoogiümi aruandes avameelselt õpetajatest aktiivi moodustamisest, "kellel oli eriliseks ülesandeks õpilaste poliitilise meelsuse selgitamine... Õpilastele sellise aktiivi olemasolu oli teadmata" (ERA, f R-14, n 1, s 791, l 174). Et mitmesuguseid väljaastumisi juba ees ära hoida, organiseeriti õpilaste poliitringe ning püüti sealsete ettekannete ja vestluste abil kasvatada õpilasi "õiges vaimus". Seda eesmärki teenisid ka iganädalased nn kultuurhommikud, välkmitingud ja muud taolised üritused poliitiliste päevasündmuste "selgitamiseks". Sama hoolega jälgiti õpetajaid ja nende meeleolusid. Kommunistliku kasvatusarendamiseks korraldati õpetajatele nõupidamisi ja koosolekuid. Üksnes Tartus tehti koolijuhittele ühes semestris 18 suuremat nõupidamist. Koolides moodustati õpetajate omavahelisi poliitringe, kus õpiti ÜK(b)P ajaloo lühikursust ja konstitutsiooni. Kõige selle, aga ka nn kantseleitöö tõttu kasvas õppejõudude varemgi täispingeline töökoormus. Tallinna Tehnikumi direktor E. Nurmiste märkis kooli aruandes, et uue aja lisanõudmised, "plaanid, aruanded, kavad ja

kõiksugused väga kiired statistilised nõudmised on niivõrd sagedased, et nende korralikuks täitmiseks peaks jätma õppe- ja kasvatus- ja tagaplaanile" (ERA, f R-14, n 1, s 791, l 176).

Hinnates 1941. aasta talvekuudel kujunenud olukorda, võib põhimõtteliselt nõustuda Tartu rahvaharidusosakonna juhataja H. Johani juba jaanuaris 1941 antud hinnanguga: "Üksikuid üleastumisi õpilaste poolt, mis olid poliitilise värvinguga, tuli ette igas keskk- ja kutsekoolis. Neil põhjustel on olnud ka õpilaste koolist väljaheitmisi... Suurem osa õpetajast on täitnud oma ülesandeid korralikult ja ka poliitilise meelsuse poolest näidanud täielikku nõuetekohast aktiivsust. Mõned üksikud õpetajad, kes pole suutnud täita väärikalt oma kohustusi, on vallandatud või paigutatud ümber teistele kohtadele..." (ERA, f R-14, n 1, s 345, l 21–22).

Sellega olekski nagu kõik olulisem oeldud. Tuleb siiski märkida, et ülalöeldus kajastus vaid jäämäe veepealne osa. See, mida tundis ja mõtles rohkearvuline õpilane ja õpetajaskond ja kuidas suhtus nendesse uus riigivõim, jäi paljuski veel varjatuks.

Ees seisid 1940/41. õppeaasta kevadsuvi oma rõõmude ja... traagikaga. Et tulemas olid 14. juuni suursüüditamine ja järgnevad sõjasündmused, ei teadnud siis veel keegi.

AHTO KENNIK,
ajalookaadant

Esperanto-seminar

Rahvusvaheline keel esperanto, millel on perspektiivi edukalt asendada kõiki keeltekurustel õpitavaid keeli, kuid mida meil ei ole reklaamitud, areneb vaikselt ja edukalt. Sel kevadel on Eestit külastanud bulgaaria esperantometoodik dots Marin Bacev, poola esperantoõpetaja, praegune Ülemaailmse Esperanto-Liidu asepresident Roman Dobrzynski (mõlemad käisid ka Tallinna 44. kk esperanto keele tundides) ja soome esperantoõpetaja ühingu aseesimees, koolidirektor A.Rantanen. Praegugi viibib Tallinnas Austraalia esperantopedagoog ja kirjanik Trevor Steele, kes võtab osa igast Tallinna Esperantoklubi koosolekust ning esineb vestlustega Austraaliast ja oma rohketest reisidest. Lõuna-Ameerikas. Oodata on Hollandi esperantoõpetajanna Cobie Doua tulekut mais-juunis, aga kindlasti saabub meile arvukalt esperantiste ja selle keele pedagooge 8.-15.juulini Tartus peetavatele Balti esperantopäevadele. Selle korraldab Eesti Esperanto-Liit teemal "Humanistlik kasvatus ja kultuur on aluseks demokraatlikule ühiskonnakorrale".

Selleteemalised loengud külastajatele, pedagoogilised kursused, suveülikool ja muud üritused pakuvad keeleoskajale rohkesti teadmisi.

Möödunud aasta augustis oli EHA korraldusel ametlik esperantokursus Tallinnas, mille lõpetanud esitasid ettepaneku korraldada täiendav seminar – tulla iga kuu viimasel laupäeval ennast täiendama. EHA nõusolekul sai see teoks. 35 osavõtjast olid edukamad Mai Soidla Pärnust, Eve Otsa Tallinnast, Tatjana Ananjev Märjamaalt, Asta Martõnjak Paldiskist. Märkimist väärib veel Ülle Siirman Rahumäe Põhikoolist, Anne Sulb Jõgevalt, Endel Ojasild Vasalemmast, Ursula Venta Kohilast, Ilme Tamm Tallinna 56. kk. Neil on juba ka õpilased. 27.apr oli viimane seminaritund. Sellest võttis osa ka soome pedagoog A.Rantanen.

Praegu õpitakse esperantot 20 eesti koolis. Tuleval aastal korraldab Eesti Esperanto-Liit esperantoõpilastele üle-eestilise konkursi, kus selguvad parimad õpilased ja tulemusrikkamad õpetajad.

JOHANNES PALU,
seminari juhataja, Tallinna
44. kk esperantoõpetaja

Tule õppima noorsootöötajaks (ka Soome)

Koolide lõpetamiseni on jäänud loetud päevad, noortel seisab ees elukutse valik.

Mida valida, kus ja millistel tingimustel saab õppida, kas meeliseriiala kindlustab töö Eesti Vabariigis ja veel mitmeid-setmeid küsimusi keerleb praegu õppima asujate peas.

Pakume välja veel ühe ning üsna uudse võimaluse – **õppida koolitatud noorsootöötajaks**.

Elu on teinud suuri muudatusi ka laste- ja noorsooliikumises – tänaseks on Eesti Vabariigis registreeritud 15 laste- ja noorteühendust, 29 üliõpilasorganisatsiooni ja –edustust. Organisatsioonid otsivad oma teed, kavandavad tegevust, õpetavad välja oma all-lülide töötajaid. Noorsooühenduste juhid, kes täidavad ka pedagoogi-kasvatava rolli, vajavad erilist koolitust.

Spetsialiste on vaja ning probleemi operatiivseks lahendamiseks on meile appi tulnud kolleegid Soome Vabariigi Haridusministeeriumi noorsoo-osakonnast ja 4st noorsootöötajaid koolitavast tehnikumist ning valdade noorsoonõukogudest.

Soome Vabariigi Haridusministeeriumi noorsoo-osakond ja Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi noorsooteenistus on sõl-

minud koostöölepingu. 1991.a suvel-sügisel saab Soomes 3 nädalat praktiseerida üks noorsootöötaja Tallinnast, Harjumaalt, Järvamaalt, Jõgeva maakonnast, Tartu ja Pärnu linnast; välisriikide noorsootöötajatele ettenähtud soome keele kursustele sõidavad Pärnu ja Võru maakonna ning noorsooteenistuse esindajad. Nüüd pane tähele – **ka sinul on võimalus saada noorsootöötajaks**.

Nimelt on 4 Soome Vabariigi noorsootöötajaid koolitavat tehnikumi – Kanneljärven opisto (Hormojärvi), Keski-Suomen opisto (Suolahti), Peräpohjan opisto (Niittylahti), Suomen Nuoris-opisto (Mikkeli) – nõus võtma kolmeks aastaks õppima kokku 8 meie vabariigi noort ning kandma kõik õppimiskulud.

Nõutav on vähemalt kesk- või keskeriharidus, noorsootöötajale vajalik teotähe, pedagoogi-organisatori and- ja kutsumus ning talutav soome keele oskus, sest õppetöö toimub selles keeles. Vanus ei tohi ületada 23 aastat (kaasa arvatud).

Kui oled otsustanud ning eespool toodud tingimused on täidetud, siis pöördu oma maa-

konna (linna) hariduskoondise (–ameti) või noorsooameti poole.

Igast linnast/maakonnast pääseb vabariiklikku vooru 2–3 paremat (vähemalt üks nendest noormees). Lõpliku valiku teevad Soome tehnikumide esindajad 6. ja 7.juunil Tallinnas (Eesti Vabariigi Haridusministeerium, Pronksi 3). Toimub vabas vormis vestlus ning muudki huvitavat. Et pääseda vestlusele, peab kaasas olema maakonna/linna hariduskoondise (–ameti) soovitus, iseloomustus viimasest õppe- või töökohast ning haridust tõendav diplom (liisaks koopia).

Pärast tehnikumi lõpetamist Soome Vabariigis omandate noorsootöötaja elukutse (keskerihariduse) ning õiguse töötada maakonnallinna noorsooametis, huvikoolis, noorsootöö organisatsioonina kõikidel tasanditel (s.o vabariigist vallani).

Täiendavat infot saab oma maakonnast (linnast), Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi noorsooteenistusest (200103 Tallinn, Kentmanni 20, tel 44 69 13).

Kohtumiseni!

TOIVO SIKK,
Eesti Vabariigi
Haridusministeeriumi
noorsooteenistuse juhataja

19.mail saj 70aastaseks
pedagoog ja rindemees,
saarlane ning ajakirjanik,
endine HM
kooliinspektor – ajakirja
"Nõukogude Kooli"
toimetaja (1957–1959),
sama väljaande ning
ajalehe "Nõukogude
Õpetaja" ühendtoimetuse
asetoimetaja (1959–1975)
ja toimetaja (1975–1981)

ALEKSANDER SEPP.

Südamlikud õnnesoovid.

"Õpetajate Lehe" ja
"Hariduse"
toimetusepere

TEADAANDED

VILLEVERE KOOL
ootab oma endisi õpilasi
ja õpetajaid kooli
kokkutulekule
8.juunil kell 12.
Info tel 7 66 14, 7 66 59.
Igal täistunnil väljub buss
Võhmast Villeveresse.

Viljandi maakonna
Lahmuse eriantoonatkoool
vajab 1991/92.õa poiste
tööõpetuse (puutöö)
õpetajat. Korteriks
3toaline maja.
Teated tel 7 12 93.

Harjumaa hariduskoondis
otsib kandidaate Loksa
1. keskkooli ja Aegviidu
9kl kooli direktori
ametikohtadele.
Sooviavaldusi võetakse
vastu Roosikrantsi 12
15.juunini k.a.
Info tel 77 13 25.

Natsionalism

on sõna, mida kaua aega on meie ühiskonnas kasutatud vales (ebaloogilises) tähenduses või koguni sõimusõnana. Paari viimase aastaga on siiski natsionalismi mõiste sisu hakanud meie ühisteadvuses täpsustuma.

Mõned päevad tagasi samastas üks raadioesineja juba natsionalismi eestikeelse mõistega rahvuslus (rahvustunne), paraku väikese reservatsiooniga. Nimelt pidas ta natsionalismiks niisugust rahvustunnet, mis peab oma rahvust teistest rahvustest paremaks. Tuleksin siinkohal meelde J.G.Herderit, kes on öelnud: "Iga inimene armastab oma kodumaad, tema kombeid, keelt, oma naist ja lapsi mitte sellepärast, et need on kõige paremad maailmas, vaid sellepärast, et need on just tema omad ning armastades neid armastab ta iseennast ja vaeva, mida on näinud nende pärast."

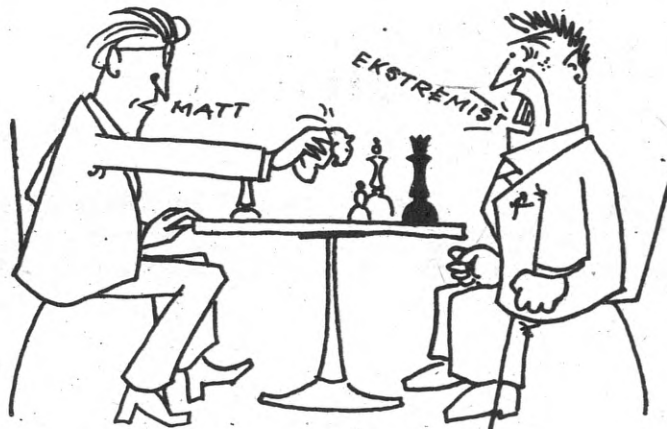
Nii keele (etümoloogia) kui ka loogika(õpetuse) seisukohalt

mõisted "natsionalism" ja "rahvuslus" identsed nagu näiteks mõisted "patriotism" ja "isamaa-armastus".

Kui aga üks rahvus püüab teist rahvust hävitada või ahistada rahvustunnete baasil, siis on tegemist sõjaka natsionalismiga, mida kutsutakse šovinis-

miks ehk maakeeli marurahvusluseks. Suurrahvaste šovinism võib esile kutsuda väikerahvaste marurahvusluse puhanguid. Kõuma südant ja kainet mõistust!

ILMAR VAINO tekst ja joonistus

ÕNNITLEME

Liidia Kõrb, Sauga 9kl kooli
kauaaegne töötaja, 85.sünnipäeval.

Helmi Riiesen, Paide 1.kk
endine õpetaja, 75.sünnipäeval.

Maria Aarna, Valga
õhtukeskkooli kauaaegne õpetaja,
70.sünnipäeval.

Margu Rita Kolbre, Tallinna
Hilju Põhikooli endine kauaaegne
õpetaja, 70.sünnipäeval.

Olga Silin, Tallinna 31.kk
endine kauaaegne direktor, teeneline
õpetaja, 70.sünnipäeval.

Mai Kleiman, Palupera 9kl
kooli endine kauaaegne õpetaja,
65.sünnipäeval.

Endla Rait, Luunja kk
kauaaegne õpetaja, 65.sünnipäeval.

Vaike Ader, Tallinna 55.kk
õpetaja, 60.sünnipäeval.

Lehte Daniel, Võru
hariduskoondise
vanemraamatupidaja, 60.sünnipäeval.

Gunnar Jung, Tallinna
kaugõppe-erikeskkooli õpetaja,
60.sünnipäeval.

Salme Rava, Taali 9kl kooli
kauaaegne õpetaja, 60.sünnipäeval.

Helgi Ruusa, Põlva kk endine
õpetaja, 60.sünnipäeval.

Ellen Tam, Türi 1.kk
kauaaegne õpetaja, 60.sünnipäeval.

Elmar Uprus, kkk nr 30
õppemeister, 60.sünnipäeval.

Helgi Jõela, Valgjärve 9kl kooli
õpetaja, 55.sünnipäeval.

Rima Klau, Tallinna 49.kk
töötaja, 55.sünnipäeval.

Arvi Oru, Väeküla EIK
õpetaja-metoodik, 55.sünnipäeval.

Aita Roovere, Tartu 40.lpk
kasvataja, 55.sünnipäeval.

Milvi Ruuben, Tamsalu kk

õpetaja, 55.sünnipäeval.

Ellu Kaasik, Türi 1.kk laborant,
50.sünnipäeval.

Ene Kelder, Otepää kk
õpetaja, 50.sünnipäeval.

Krista Mõisnik, Tallinna 49.kk
töötaja, 50.sünnipäeval.

Mare Orma, Tallinna 10.kk
õpetaja, 50.sünnipäeval.

Ljubov Parve, Rakvere 1.kk
õpetaja, 50.sünnipäeval.

Linda Vana, Vana-Koiola 9kl
kooli õpetaja, 50.sünnipäeval.

EESTI HARIDUSMINISTEERIIUMI JA HARIDUSTÖÖTAJATE AÜ VABARIIKLIKU LIIDU AJALEHT

Tellimise indeks 69783

Toimetuse kolleegium: V. Aava, V. Eksta, V. Haamer, F. Kupp, O. Nilson, J. Orn, A. Paavo, T. Penjam, H. Rannap, H. Roots, I. Saulepp, J. Sepp, E. Siim, E. Talpsep.
Peatoimetaja J. SEPP 60 27 69, peatoimetaja asetäitja ajalehe alal H.ROOTS 44 98 46, peatoimetaja asetäitja ajakirja alal V.EKSTA 44 36 96, vastutav sekretär F.KUPP 44 98 46, keeleteoimetaja S.TOHVER 66 65 23, kunstitoimetaja TIINA SOO 66 65 23, tehniline toimetaja O.LEIDMAA 66 65 23.
TOIMETUSE AADRESS JA OSAKONDADE TELEFONID: 200031 Tallinn, Toompuiestee 30, sekretär (üldinformatsioon) 66 65 23; pedagoogika- ja teadusosakond 66 65 23; poliitikaosakond, humanitaarinate ja esteetilise kasvatus osakond, koolikorralduse osakond, töökasvatuse ja õhtukoolide osakond, algõpetuse ja koolieelse kasvatus osakond 44 21 55.
Väljaandja kirjastus "Perioodika", Tallinn, Pärnu mnt 8. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt 67a. "Õpetajate Leht" ilmub igal laupäeval. Üksiknumbri hind tellijale 15 kop. Tellimishind aastaks 7 rbl 80 kop, poolaastaks 3 rbl. 90 kop, kvartaliks 1 rbl. 95 kop. Trükipoognaid 2. Tiraaž 7 600. Tellimise nr 2290.